

AAN DE SLAG MET EEN ZORGBOERDERIJ

Een praktische gids voor zorgboerderijen en voorzieningen

ROMBAUT Willem
BRAET Mieke

STEUNPUNT
Groene Zorg
VZW

Inhoudstafel

Inleiding

1.	Soorten Zorgboerderijen	9
1.1.	Volgens de initiatiefnemer	9
1.2.	Volgens de omvang van de zorgactiviteit	9
1.3.	Volgens de integratie van de zorgboerderijactiviteiten in het bedrijfsgebeuren	10
1.4.	Volgens de relatie met de landbouwsector	11
1.5.	Volgens de relatie met de welzijns- en zorgsector	11
2.	Wat heeft de zorgboerderij te bieden?	13
2.1.	Sociale integratie	14
2.2.	Terugplooiën uit de sociale omgeving	15
2.3.	Persoonsontwikkeling	16
2.4.	Ontwikkeling van attitudes	17
2.5.	Ontwikkeling van sociale vaardigheden	18
3.	Samenwerken met een zorgboerderij vanuit het perspectief van een voorziening	20
3.1.	Samenwerken vanuit erkende welzijnsvoorzieningen	20
3.1.1.	Een kader voor kwaliteitszorg	20
3.1.2.	Kwaliteitsbeleid	22
3.1.3.	Doelgroepen met hogere zorgbehoefte	26
3.2.	Samenwerken vanuit de sector onderwijs	27
3.3.	Samenwerking vanuit andere sectoren	28
3.3.1.	Samenwerking vanuit een OCMW	28
3.3.2.	Samenwerking vanuit GTB/VDAB	30
3.3.3.	Samenwerking vanuit FOD Justitie	31
3.4.	Grensoverschrijdende samenwerking	32
4.	Juridisch kader voor samenwerking met de zorgboerderij	35
4.1.	De zorgboerderijovereenkomst	35
4.1.1.	De overeenkomst	35
4.1.2.	De verbintenissen van zorgboer en voorziening	35
4.1.3.	Het Afsprakenplan van SGZ	35
4.1.4.	Wat bij permanente ondersteuning vanuit de voorziening?	36
4.2.	Toepassing van de sociale wetgeving	36
4.2.1.	Veiligheid op de zorgboerderij	36
4.2.2.	Hygiëne en gezondheid	36
4.2.3.	Conformiteit met de arbeidswetgeving	37
4.3.	Het sociaal statuut van de zorggast	39
4.3.1.	Sociale uitkeringen	39
4.3.2.	De zorggast in vrijwilligersstatuut	39
4.4.	Aansprakelijkheid en verzekering	40
4.5.	Fiscaliteit	40
4.5.1.	Fiscale regeling bij de subsidie voor land- en tuinbouwondernemingen	40
4.5.1.1.	Bij forfaitaire aangifte	40
4.5.1.2.	Bij aangifte volgens boekhouding	40
4.5.2.	Fiscale regeling bij andere vergoedingen	41

4.6.	Wonen en verblijven op de zorgboerderij	41
4.6.1.	Kortverblijf, 'time-out met overnachting'	41
4.6.2.	Zorghotel op een zorgboerderij	41
4.6.3.	Zorgwonen op een boerderij	42
4.6.4.	Verblijf op een zorgboerderij, met referentieadres bij OCMW	42
4.7.	Vrijwilligerswerk op de zorgboerderij	43
4.8.	Schoolstage	43
5.	De zorgboerderij als initiatief van een organisatie met sociaal doel	45
5.1.	Rechtsvormen	45
5.1.1.	Een vereniging zonder winstoogmerk	45
5.1.2.	Een coöperatieve vennootschap	46
5.1.3.	Publieke rechtsvormen	47
5.2.	Nevenactiviteiten	48
5.3.	Belangrijke regelgeving	49
6.	Financiering van de zorgboerderij	51
6.1.	Overheidssteun voor de zorgboerderij	51
6.1.1.	De zorgboerderijsubsidie	51
6.1.1.1.	Wat en hoeveel?	51
6.1.1.2.	Voorwaarden	51
6.1.1.3.	Aanvraagprocedure	52
6.1.2.	Investeringssteun	52
6.1.2.1.	Voorwaarden voor de aanvrager	52
6.1.2.2.	Vorm en omvang van de steun	52
6.1.2.3.	Aanvraagprocedure	52
6.1.3.	Projectondersteuning	52
6.1.4.	Steun van de lokale overheid	53
6.2.	Vergoedingen voor de zorgboerderij	53
6.2.1.	Kostenvergoeding	53
6.2.2.	Vergoeding via het persoonlijk assistentiebudget	54
6.2.3.	Persoonsvolgend budget	55
6.2.4.	Onderaanneming	56
6.2.5.	Gebruikerstarief	56
6.2.6.	Alternatieve financieringsmogelijkheden	57
ADDENDUM 1	HOE OMGAAN MET ONDERSTEUNINGSNODEN?	59
1.	Nood aan structuur	59
2.	Ondersteuning om nieuwe dingen aan te leren	63
3.	Nood aan begrenzing	65
4.	Ondersteuning op het vlak van communicatie	67
5.	Nood aan aangepaste infrastructuur en hulpmiddelen	69
ADDENDUM 2	AANGEPASTE TAKEN OP DE ZORGBOERDERIJ	70
Bijlage 1	Typologie zorgboerderijen in Vlaanderen en Nederland	73
Bijlage 2	Zorgboerderijovereenkomst en Afsprakenplan	74
COLOFON		79

Inleiding

Deze brochure kwam tot stand als een resultaat van het STRO-project ('Samen TeRug de bOer op') in het kader van Interreg IVa Vlaanderen-Nederland. Aanvankelijk was het opzet om binnen dit project zorgboeren te begeleiden bij de materiële inrichting van hun zorgactiviteiten. Een aantal partners binnen STRO werkte immers aan de inrichting van een eigen zorgboerderij en wilde de kennis daaromtrent delen met andere initiatiefnemers van zorgboerderijen.

Tijdens de informatierondes die de STRO-partners organiseerden, bleek al gauw dat zorgboer(inn)en zich vragen stellen die veel breder gaan dan de louter materiële inrichting. Aldus is de idee ontstaan om een startersgids samen te stellen. Heel diverse aandachtspunten die bij de opstart en ontwikkeling van een zorgboerderij van belang kunnen zijn, komen hierin aan bod.

Het is trouwens niet enkel de zorgboer die aan de slag moet met zijn zorgboerderij. Ook professionele hulpverleners en begeleiders van zorggasten kunnen, op hun manier, de samenwerking aangaan met een zorgboerderij. Ook van hen vraagt dit voorbereiding. Het is wenselijk dat op het niveau van de welzijnsvoorziening vooraf nagedacht wordt over de verwachtingen ten aanzien van zorgboerderijen en over de manier waarop ze hun eventuele samenwerking vorm willen geven. Deze gids bevat evenzeer daartoe nuttige en praktische informatie.

In hoofdstuk 1 schetsen we een beeld van de grote diversiteit aan zorgboerderijen in Vlaanderen.

Hoofdstuk 2 beschrijft de hulpverleningsdoelstellingen die met Groene Zorg gerealiseerd kunnen worden. Dit geeft meteen een indruk van de doelgroepen die op zorgboerderijen hun plek kunnen vinden.

Hoofdstuk 3 bekijkt de werking van zorgboerderijen vanuit het perspectief van verschillende instanties die belangstelling tonen voor samenwerking met zorgboerderijen. Zowel de huidige verschijningsvorm als mogelijke toekomstige samenwerkingsrelaties krijgen hierin aandacht.

In hoofdstuk 4 behandelen we de aspecten van juridische zekerheid die de diverse betrokkenen bij de samenwerking met zorgboerderijen in acht moeten nemen.

Hoewel de meeste zorgboerderijen in Vlaanderen uitgaan van een agrarisch of daaraan aanverwant bedrijf, zijn er ook andere. In hoofdstuk 5 brengen we deze zeer gevarieerde groep samen onder de noemer van zorgboerderijen die uitgaan van organisaties met een sociaal doel. We proberen hen te klasseren en geven enkele specifieke handvaten mee voor hun uitbouw en verdere ontwikkeling.

Het laatste hoofdstuk 6 is nuttig voor elkeen die, hetzij als zorgboerderij, hetzij als vertegenwoordiger van een organisatie, Groene Zorgactiviteiten wil opzetten of begeleiden. Het belicht de mogelijkheden om de financiële draagkracht van de zorgboerderij te versterken.

Tenslotte voegen we nog 2 aanvullingen toe. De eerste gaat uitgebreid in op de ondersteuningsnoden waarop de zorgboerderij een antwoord moet bieden en geeft aan hoe de zorgboer met die noden kan omgaan. Het tweede addendum bevat een tabel van aangepaste taken op de zorgboerderij.

Waar nuttig leggen we in deze startersgids de link met het zorgboerderijconcept in Nederland. Dit doen we omdat voorbeelden bij onze noorderburen inspiratie kunnen geven voor de eigen uitbouw. Hier en daar geven we verklaring en duiding bij de verschillen tussen Vlaanderen en Nederland.

Hoe deze gids lezen en gebruiken?

De brochure ‘Aan de slag met een zorgboerderij’ is een naslagwerk voor ieder die iets te maken heeft met de werking van zorgboerderijen: hulpverleners, welzijnsorganisaties, land- en tuinbouwers, verenigingen en particulieren, gebruikersorganisaties, beleidsmensen, ...

Het perspectief van elk van deze belanghebbenden komt erin aan bod. Dat maakt de gids inhoudelijk breed. Een lectuur van voor naar achteren is wellicht niet aangewezen. De inhoudstafel, de leeswijzer en de tekstkaders moeten ervoor zorgen dat ieder snel zijn weg vindt naar de gewenste informatie.

Hopelijk, beste lezer, lukt dat voor jou.

Heb je toch nog onbeantwoorde vragen: www.groenezorg.be of steunpuntgroenezorg@groenezorg.be

LEESWIJZER

De gids ‘Aan de slag met een zorgboerderij’ bevat heel wat informatie die nuttig is voor eenieder die met Groene Zorg te maken heeft. Toch zal het ene hoofdstuk jou meer aanspreken dan het andere, afhankelijk van jouw betrokkenheid bij de werking van zorgboerderijen. Rekening houdend hiermee geven we in onderstaande leeswijzer aan welke hoofdstukken in het bijzonder het lezen waard zijn. Zo vind je vlotter jouw weg in de gids.

	Zorgboerderij	Zorgboerderij vanuit organisatie met sociaal doel	Zorg-, welzijns- of andere voorziening	Andere geïnteresseerde
Hoofdstuk 1				
Hoofdstuk 2				
Hoofdstuk 3				
Hoofdstuk 4				
Hoofdstuk 5				
Hoofdstuk 6				
Hoofdstuk 6.1.2. – 6.1.4.				
Addendum 1				
Addendum 2				

De kleuren van de kaders geven eveneens aan voor welke groep de informatie in het bijzonder bedoeld is.

- Informatie voor hulpverleners
- Informatie voor zorgboerderijen
- Informatie voor alle betrokkenen
- Verwijzing naar regelgeving en aanvullende informatiebronnen
- Verwijzing naar de situatie in Nederland
- Illustraties

Begrippen

Groene Zorg: de mogelijke activiteiten voor de brede waaier aan kwetsbare doelgroepen waarbij, in een vrijwillig kader en onder begeleiding, een groene werkomgeving wordt benut met het oog op beleving, dagbesteding, time-out of begeleiding tot een arbeidstraject.

Zorgboerderij: een bedrijf, vereniging of particulier initiatief waar activiteiten van land- of tuinbouwproductie of andere activiteiten die betrekking hebben op de omgang met planten of dieren, benut worden bij het aanbod van Groene Zorg.

Zorgboer(in): de bedrijfsleid(st)er, verantwoordelijke van de vereniging of particuliere initiatiefne(e)m(st)er die Groene Zorg op een zorgboerderij aanbiedt.

Zorggast: de persoon uit een kwetsbare groep die deelneemt aan de Groene Zorg. Deze wordt soms ook benoemd als hulpboer of zorgvrager. In deze brochure gebruiken we de term ‘zorggast’.

1. Soorten Zorgboerderijen

Het type van de land- of tuinbouwer die op kleinschalige wijze zorgactiviteiten opneemt, is dominant in Vlaanderen. Niettemin is er een breed scala aan soorten zorgboerderijen en ligt het in de verwachting dat de diversiteit in de toekomst nog zal toenemen. Om de brede verscheidenheid in beeld te brengen, delen we de zorgboerderijen in vanuit verschillende perspectieven.

Voor een goed begrip daarvan verwijzen we naar de tabel in bijlage 1. Deze probeert de variatie aan zorgboerderijen in Vlaanderen en Nederland te vatten in een typologie. We zijn ons ervan bewust dat deze typologie tekort doet aan de variatie aan zorgboerderijen die er in werkelijkheid bestaat. De meeste zorgboerderijen zullen zich gelijktijdig in meerdere types herkennen. Aan wie als buitenstaander inzicht wil verwerven in het brede aanbod zal deze tabel niettemin een houvast bieden.

1.1. Volgens de initiatiefnemer

- Een particulier
bv een gepensioneerde landbouwer, de eigenaar van een grote tuin, een hobbylandbouwer
- Een ondernemer
bv een land- of tuinbouwer, een ondernemer die een aan landbouw aanverwante activiteit uitoefent (dierenpension, paardenmanege, tuinaanlegger, ...), een zorgonderneming
- Een vereniging
bv een groep mensen die elkaar vinden en een feitelijke vereniging opstarten, een kleine vzw uitgebouwd rond een bestaand of opstartend particulier initiatief
- Een sociale onderneming
bv een sociale werkplaats (in de tuinbouw of als groenvoorziening) die arbeidszorg aanbiedt
- Een social-profitorganisatie
bv voorziening voor personen met een handicap die een eigen zorgboerderij uitbaat, een samenwerkingsverband van voorzieningen uit de bijzondere jeugdzorg die samen een zorgboerderij opbouwen
- Een overheid
bv een gemeentebestuur koopt een oude hoeve en richt die in als zorghoeve

1.2. Volgens de omvang van de zorgactiviteit

De omvang van de zorgactiviteit is afleesbaar uit

- het aantal zorggasten dat de zorgboerderij ontvangt en
- het aantal dagdelen per week dat de zorgboerderij actief is.

- Op de meeste zorgboerderijen in Vlaanderen is de omvang van de zorgactiviteit heel beperkt. Ze zijn slechts enkele dagen per week actief en beperken hun activiteit meestal tot één zorggast per dag.
- Een minderheid van de zorgboerderijen is iets intensiever bezig met de activering van zorggasten. Ze stellen zich 5 tot 6 dagen per week open en ontvangen 1 tot 3 zorggasten tegelijk of stellen zich open voor groepen van volwassenen die op bezoek komen met begeleiding vanuit hun zorgvoorziening.
- Hier en daar is er een zorgboerderij wiens zorgaanbod nog uitgebreider is. Zij ontvangen meerdere dagen per week meer dan 3 gasten.
- Voor de grootste zorgboerderijen moet je bij social-profitorganisaties zijn. Dat zijn instellingsboerderijen of dagcentra met landbouwactiviteiten. In Vlaanderen tellen we er zo 16. Soms worden ze beheerd vanuit één zorgvoorziening. Er zijn ook een aantal zorgboerderijen die gegroeid zijn vanuit een samenwerkingsverband tussen meerdere welzijnsvoorzieningen. Sommige van deze zorgboerderijen ontvangen tot 50 zorggasten per dag. Ook sociale ondernemingen die arbeidszorg in tuinbouw- of groenactiviteiten organiseren horen bij deze groep van grotere zorgboerderijen.

Naargelang de zorgactiviteit omvangrijker wordt, zal de zorgboerderij zorgen voor bijkomende infrastructuur zoals een ontvangstruimte en extra sanitaire voorzieningen. Er zal zich tegelijk een proces van toenemende professionalisering voordoen met eventueel aanvullend en gespecialiseerd personeel (hetzij in professioneel, hetzij in vrijwillig dienstverband).

De Nederlandse onderzoeker Jan Hassink verdeelt de zorgboerderijen in Nederland over vijf groepen

1. **Helpende Hand:** De deelnemers helpen de boer/boerin bij de productie binnen de context van een efficiënt productiebedrijf. Er zijn 1 tot 3 deelnemers. Het gezinslid dat fulltime in het productiedeel van het bedrijf werkt, verzorgt ook de begeleiding van de deelnemers. Dit type zorgboerderij is laagdrempelig. Er wordt geen kantine gebouwd en er zijn geen extra sanitaire voorzieningen nodig.
2. **Zorg Neventak:** Landbouwbedrijf waarbij naast een efficiënte productietak, een zorgtak wordt gestart. In tegenstelling tot het type de *Helpende Hand* worden de 1 tot 3 deelnemers veel minder ingeschakeld binnen het commerciële productiedeel van het bedrijf. Eén van de gezinsleden is primair verantwoordelijk voor de commerciële landbouwproductie en een ander gezinslid (vaak de boerin) start nieuwe activiteiten die voor het grootste deel niet-commercieel zijn en waarbinnen de deelnemers worden ingeschakeld. De commerciële landbouwproductie en de zorgtak staan vrij los van elkaar. De zorgtak is kleinschalig en vereist geen hoge investeringen.
3. **Zorg Nevenbedrijf:** Het gaat om een landbouwbedrijf waarbij naast de productietak, een zorgtak voor 4 tot 6 deelnemers wordt gestart. De opzet is vergelijkbaar met de *Zorg Neventak*. Door het grotere aantal deelnemers moet er wel een kantine gebouwd worden en worden sanitaire voorzieningen verruimd. Dit vereist aanzienlijke investeringen.
4. **Geïntegreerd Landbouw Zorg Bedrijf:** Productiebedrijf met 7 tot 15 deelnemers, waarbij er aanpassingen plaatsvinden om deelnemers volledig aan het productiedeel van het bedrijf te laten deelnemen. Landbouw en zorg worden hier in veel grotere mate geïntegreerd dan bij de *Zorg Neventak* en het *Zorg Nevenbedrijf*. Aanpassingen binnen het commerciële productiedeel van het bedrijf kunnen conflicteren met het in stand houden van een gewenst productieniveau. De drempel om met dit type te starten is veel groter dan bij de vorige typen omdat er aanzienlijke investeringen nodig zijn om het bedrijf aan te passen voor de zorg. De investeringen voor een kantine en sanitaire voorzieningen zijn hoger dan bij het *Zorg Nevenbedrijf*. De begeleiding wordt verzorgd door de boer/boerin en door externe begeleiders. De externe begeleiders kunnen in dienst zijn van een instelling of van het bedrijf in de vorm van een stichting. In het eerste geval wordt aan de boer/boerin een lagere vergoeding betaald voor de begeleiding van de deelnemers.
5. **Zorg Focus Bedrijf:** De zorg staat op dit type bedrijf centraal en de landbouwproductie is ondergeschikt. De zorgtak en het landbouwbedrijf worden gelijktijdig opgezet. Het is meestal een kleinschalig landbouwbedrijf met 7 tot 15 deelnemers. Het bedrijf richt zich vaak op de biologische vollegrondsteelt van groenten in combinatie met kleinvee dat voor de verzorging gehouden wordt. Er wordt relatief veel geïnvesteerd in een kantine, sanitaire voorzieningen en in nieuwe activiteiten die de variatie in werkzaamheden vergroten. De landbouw is volledig aangepast aan de deelnemers.

1.3. Volgens de integratie van de zorgboerderijactiviteiten in het bedrijfsgebeuren

De mate van integratie van de zorg in het productiegebeuren hangt samen met de omvang van de zorgactiviteit en van het aandeel van die zorgactiviteit binnen het geheel van activiteiten op het bedrijf.

- Indien de zorgboerderij ingebed ligt in een onderneming, zal de ondernemingsactiviteit de hoofdbekommernis zijn van de bedrijfsleiders. De zorgactiviteiten moeten daarmee verzoenbaar

blijven. Meestal verrichten de zorggasten taken die aansluiten bij de gewone bedrijfsvoering. De bedrijfsleider zoekt opdrachten die aangepast zijn aan de mogelijkheden van de individuele zorggast. Dit geeft aan de zorgboerderij een sterk inclusief karakter.

- Wanneer de landbouwer zijn zorgactiviteiten wil intensiveren, zal hij de aard van zijn productie meer afstemmen op de mogelijkheden en interesses van de zorggasten. Het bedrijf zal zich dan organiseren op een productietak die meer handarbeid vergt. Dat verklaart waarom Groene Zorg in sociale ondernemingen bijna altijd gericht is op tuinbouw of groenvoorziening.

- Een alternatieve ontwikkeling bij bedrijven die het zorgaanbod willen verruimen bestaat uit de uitbouw van een activiteitenaanbod dat zich afspeelt buiten de gewone land- en tuinbouwproductie. Het bedrijf richt een afzonderlijke moestuin in of maakt een park met kleinere en meer aibare dieren. Meestal zal de bedrijfsleider een afzonderlijke binnenruimte inrichten voor nevenactiviteiten bij slecht weer.

- Een volgende stap is de zorgboerderij als zorgonderneming. De prioriteit komt dan volledig te liggen bij de zorg. De organisatie van de landbouwbedrijvigheid wordt eerder vanuit de zorgnoden van de doelgroep opgebouwd.

In Nederland richten de meeste zorgboerderijen een niet-productiegericht gedeelte in dat afgestemd is op de noden van de doelgroep die naar de zorgboerderij komt. Ze richten een specifieke ruimte in met kleine dieren of een groentetuin. Hier en daar steken dergelijke initiatieven ook in Vlaanderen de kop op. De inrichting wordt afgestemd op de specifieke doelgroep waarop de zorgboerderij zich richt.

1.4. Volgens de relatie met de landbouwsector

- De zorgboerderijactiviteit wordt georganiseerd op een professioneel land- of tuinbouwbedrijf. Voor de definitie daarvan kunnen we verwijzen naar het Besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van een subsidie voor zorgboerderijactiviteiten (zie hfst. 6.1.).
- De zorgboerderijactiviteit wordt georganiseerd op een kleinschalig land- of tuinbouwbedrijf. Hieronder rekenen we de zorgboerderijen met landbouwproductieactiviteiten van beperkte omvang (minder dan 30.000 euro/j bruto bedrijfsresultaat). bv. Een paardenhouder produceert met zijn fokkerijactiviteit gemiddeld 2 veulens per jaar. De paardenfokkerij als dusdanig is een vorm van landbouwproductie. De omvang van de productie ligt echter te laag opdat sprake kan zijn van een professionele fokkerij.
- Op de zorgboerderij is er geen land- of tuinbouwproductie. De zorggasten komen wel in contact met planten, gewassen of dieren maar niet in een omgeving die gericht is op landbouwproductie. bv. Een paardenpension biedt stalling aan de paarden van private eigenaars. De paarden worden er door de uitbater gehuisvest, verzorgd en gevoerd. Er is echter geen fokkerij en dus geen sprake van productie. Daarom behoort deze bedrijfsactiviteit niet tot de landbouwsector. Toch hebben de zorggasten door het voeren en verzorgen van de paarden, contact met dieren.

1.5. Volgens de relatie met de welzijns- en zorgsector

Bij de begeleiding van de zorggasten op de zorgboerderij is er steeds een welzijns- of zorgvoorziening betrokken. Dat kan op verschillende manieren:

- De zorgboerderij sluit een overeenkomst af met de voorziening voor de activering van een individuele cliënt of een groep van cliënten. Deze werkvorm is dominant in Vlaanderen. Een variant hierop is dat een begeleider van de voorziening met de cliënt(en) meegaat naar de zorgboerderij om hen te ondersteunen in de activiteiten.
- De zorgboerderij heeft zelf, alleen of in een samenwerkingsverband met andere zorgboerderijen, een erkenning als voorziening (zoals in Nederland vaak het geval is)
- De zorgboerderij werkt als onderaannemer van een voorziening. Er is dan sprake van een vast samenwerkingsverband tussen de zorgboerderij en de voorziening. Een variëteit binnen dit systeem bestaat erin dat de persoon die bij de zorgboerderijactiviteiten de ondersteuning aan de zorggasten verzorgt, wordt aangeworven als personeelslid bij de voorziening.
- De zorgboerderij is het initiatief en een onderdeel van het aanbod van één of meerdere voorzieningen (instellingsboerderij).

2. Wat heeft de zorgboerderij te bieden?

Wie een zorgboerderij wil opstarten of wie het idee opvat om met een zorgboerderij samen te werken, doet er goed aan zich vooraf deze vraag te stellen.

Bij het antwoord op de vraag naar de kwaliteiten en mogelijkheden van zorgboerderijactiviteiten, gaan we ervan uit dat het aanbod van Groene Zorg steeds ingebed ligt in een breder traject. De zorgboerderij staat nooit op zichzelf. Ze is onderdeel van een strategie om de zorggast sterker te maken in zijn sociaal functioneren. Het bijzondere aan een zorgboerderij is, dat ze dit doet door middel van activering van de zorggast in een groene omgeving.

Bij de voorbereiding van een samenwerking met een zorgboerderij zijn meerdere partijen betrokken. Het is cruciaal voor het welslagen van het traject, dat zij het allen eens zijn over de doelstellingen van de activering.

Komen de verwachtingen van de ouder/school/instelling/begeleider overeen met deze die de zorggast voor ogen heeft?

Een correcte inschatting en afstemming van de verwachtingen is noodzakelijk opdat de zorgboer een juiste keuze kan maken in de taken die hij aanbiedt en de manier waarop hij de zorggast zal ondersteunen.

In dit hoofdstuk hebben we de strategische doelstellingen waaraan de activering op een zorgboerderij kan bijdragen, gegroepeerd. We komen zo tot vijf hoofddoelstellingen.

Als aanvulling bij dit hoofdstuk lees je in addenda 1 en 2 op welke manier de zorgboer de realisatie van deze doelstellingen kan ondersteunen.

De zorgboerderij staat nooit op zichzelf. Ze is onderdeel van een strategie om de zorggast sterker te maken in zijn sociaal functioneren.

Wie kan op de zorgboerderij terecht?

Ieder die nood heeft aan het realiseren van één of meer doelstellingen die in dit hoofdstuk opgesomd staan en die dit wil doen via activering in een groene omgeving, tussen planten en dieren.

We denken aan kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen; mensen met een handicap en personen met psychische of sociale moeilijkheden. We houden de beschrijving van de doelgroep bewust vaag en willen ook 'labels' vermijden. Voor de zorgboer maakt het immers niet uit. Als iedere betrokkene er maar van overtuigd is, dat de deelname aan de zorgboerderij zal bijdragen aan een beter sociaal welbevinden van de zorggast.

Er is wel één belangrijke voorwaarde. De zorgboerderij maakt steeds deel uit van een breder begeleidingstraject. De betrokkenheid van een professionele hulpverlener of trajectbegeleider is daarom onmisbaar.

2.1. Sociale integratie

Specifieke doelstellingen

- dagritme opbouwen/aanhouden
- verruiming sociaal netwerk
- re-integratie in specifieke context ...
- actieve invulling dagbesteding

Als hij een praatje kan maken met de veearts, is zijn dag goed.

Voor zorggast Peter is het belangrijk om een aangename dagbesteding te hebben en zijn sociaal netwerk te verruimen. Het werktempo is van minder belang en hij krijgt taken volgens zijn interesses. De zorgboer houdt rekening met zijn beperkingen en spaart tijdens de week geschikte taakjes op. Peter komt in de namiddag want dan is het iets kalmer op de hoeve en heeft de zorgboer meer tijd om samen bezig te zijn. Peter weet dat er tijd is voor een praatje en dat ze bij mooi weer samen op het terras een ijsje eten.

2.2. Terugplooiën uit de sociale omgeving

Specifieke doelstellingen

- tot rust komen
- afstand nemen van sociale situatie
- met dieren bezig zijn
- negatieve spiraal doorbreken
- zelfreflectie (over eigen handelen, houding, voorwaarden voor re-integratie, ...)
- ontlasting van de sociale omgeving

TIPS voor de zorgboer

- Neem de tijd om samen uit te zoeken bij welke taken de hulpboer **zich het best voelt**: dieren, buitenwerk of binnenwerk, alleen of samen. Voor sommige zorggasten is het moeilijk om te zeggen waar ze zich goed bij voelen. Dikwijls kan je het wel opmerken aan hun gelaatsuitdrukking of aan andere gedragingen.
- Leg **geen druk** bij de uitvoering van de taken maar presenteer taken als een 'aanbod van mogelijkheden'. Volg hierbij het ritme en tempo van de zorggast. Beschouw het niet als een probleem wanneer slechts de helft van de taken afgewerkt zijn. Het voornaamste is dat hij ervan geniet om op zijn manier tussen de dieren te zijn en iets te kunnen doen voor hen.
- Geef **waardering**. Bv. verwoord dat de dieren blij zijn dat hij hen eten geeft.
- Geef kansen om te **genieten**. Bv. genieten van het buiten zijn (ook zonder dat men echt aan het werk is) door de poes te strelen die op de schoot komt zitten.
- Voor veel zorggasten biedt **voorspelbaarheid** ook rust. Bv. weten hoe de dag gaat verlopen, wanneer er tijd is om iets te drinken of te eten.
- **Zorg dat je er bent voor de zorggast**. Blijf zelf rustig bezig. Neem tijd om iets te tonen of uit te leggen, om te luisteren naar wat de zorggast vertelt of wat de zorggast wilt tonen.

De zorggasten kunnen er echt van genieten om met de hond te spelen.

Katty verblijft tijdens de week in een instelling voor bijzondere jeugdzorg. Na de toetsen van het Paasverlof heeft ze op school moeten afhaken. Dat ze nu ook overdag in de instelling moet blijven, leidt af en toe tot spanningen met de begeleiders en andere bewoners. Ook in het weekend valt het niet mee bij haar moeder. Die laatste heeft een nieuwe vriend en Katty schiet niet zo goed op met de man. Het is nodig voor Katty om eens tot rust te komen, alles op een rijtje te zetten en na te denken over wat ze het volgende schooljaar wil gaan doen. De begeleiding van de instelling stelt haar voor om gedurende twee weken verblijf te nemen op een zorgboerderij.

2.3. Persoonsontwikkeling

Specifieke doelstellingen

- positieve ervaring opdoen
- waardering ervaren
- eigen kwaliteiten ontdekken
- vertrouwensband leren opbouwen

Hij heeft hier zijn vast werk waar hij trots op is. Iemand anders mag daar niet aankomen.

Steven is een schuchtere jongen. Op school is hij het doelwit van pesterijen. Dit verlamt hem bij zijn prestaties. Zo komt het dat ook de leerkrachten niet veel goeds meer over hem kunnen vertellen. Hij gelooft niet meer in zichzelf. Hij kan voor niemand goed doen. Gelukkig mag hij nu elke dinsdag naar zorgboerin Miek. Toch nog iemand die eens een positief woordje voor hem over heeft...

2.4. Ontwikkeling van attitudes

Zowel arbeids- als sociale attitudes kunnen gestimuleerd worden. We onderscheiden als specifieke doelstellingen

- stiptheid/afspraken en regels naleven
- activiteiten leren volhouden
- aanvaarding gezag
- zelfstandigheid
- opkomen voor zichzelf/zich minder beïnvloedbaar opstellen
- omgaan met druk
- verantwoordelijkheid
- samenwerken
- concentratie

Dankzij haar ontzag voor de imposante stier heeft ze leren omgaan met grenzen.

Kevin leert op de boerderij omgaan met regels en gezag. Hij leert er volhouden. Hij is trots op zijn fysieke kracht. De zorgboer laat hem meewerken in het echte boerenwerk met alle mogelijke taken die daarbij horen, ook de minder aangename. Het grove fysieke werk ligt hem goed. Hij kan een aardig werktempo aan. Af en toe, als een taak niet volgens de afspraak werd uitgevoerd, moet hij ze opnieuw doen. Op het einde van de dag is hij gezond moe. Kevin leert hoe het er later aan toe zal gaan, als hij echt gaat werken.

TIPS voor de zorgboer

- Begeleiders vanuit de school of de voorziening hebben vaak een duidelijk beeld van wat de zorggast 'moet leren' op de zorgboerderij. Leren op bevel gaat echter niet! Vraag bij kennismaking aan de zorggast wat hij zelf graag zou kunnen na 1 week, na 1 maand, en eventueel ook later. Als de **motivatie vanuit de zorggast** komt, haal je meer resultaat.
- Attitudes aanleren vraagt **tijd en geduld**. Het is een leerproces met vallen en opstaan, vergelijkbaar met 'opvoeden'. Iemand heropvoeden is geen realistische doelstelling op een zorgboerderij.
- Iemand iets aanleren betekent ook **duidelijke feedback geven** : zeggen wat goed is en wat niet goed is. Dit betekent dat je moet durven confronteren op een gepaste manier. Bv. grenzen opleggen, streng zijn, niet toegeven.
- De **interacties met dieren** kunnen veel leer-kansen bieden op vlak van attitudes en sociale vaardigheden. Bv. verantwoordelijkheid opnemen, gezag aanvaarden, grenzen respecteren, rekening houden met anderen.
- **Creëer een werksfeer** met vaste uren en duidelijke taken. Bv. na het moment van aankomen onmiddellijk werkkledij aandoen i.p.v. nog een beetje te treuzelen.
- Zorg voor **afwisseling** tussen plezierige en minder plezierige taken. Bv. op het einde van de werkdag een aangename taak inplannen, helpt om vol te houden.

2.5. Ontwikkeling van sociale vaardigheden

Specifieke doelstellingen

- sociaal aanvaardbaar gedrag stellen
- omgaan met kritiek
- leren praten over problemen

TIPS voor de zorgboer

- Laat **vertrouwen** groeien.
Bv. laat de zorggast vrij om iets over zichzelf te vertellen.
- **Respect** kan je verkrijgen als je de zorggast met respect behandelt en hem duidelijk maakt dat jij die eerbied ook van hem verwacht.
- Maak ook **afspraken** over hoe er met elkaar wordt omgegaan.
Bv. de zorggast moet durven spreken als hij iets niet begrepen heeft. Hij moet kunnen luisteren als de zorgboer iets uitlegt.
- Sommige taken bieden extra **leerkansen om sociale vaardigheden te oefenen**.
Bv. klanten helpen bedienen. Maak duidelijke afspraken over wat wel en niet mag.
- **Informeers bij de begeleiders** of er aandachtspunten zijn waarmee je best rekening houdt.
Bv. gevoelige onderwerpen, sociale omgang met klanten, sociale omgang met kinderen
- Reageer rustig als de zorggast geen sociaal aanvaardbaar gedrag stelt. Geef rustig en duidelijk **grenzen** aan.
Bv. bij ongewenste aanrakingen, de privacy van de zorgboer onvoldoende respecteren

Kim heeft zijn opleiding als groenverzorger in een BuSO-school net afgewerkt. Op het gebied van technische vaardigheden is hij er helemaal klaar voor om in een sociale werkplaats te gaan werken. Maar Kim kan heel brutaal reageren als hem iets niet zint. Hij gedraagt zich bijzonder stroef in het contact met andere mensen. In het contact met collega's zou het snel fout kunnen lopen waardoor hij zich niet begrepen voelt en helemaal ontmoedigd wordt. Kim heeft nood aan een veilige maar duidelijke omgeving waar hij de kans krijgt om aan vertrouwen te winnen.

Verblijf op de zorgboerderij

Ter ondersteuning van sommige van de vooropgestelde doelstellingen, kan een tijdelijk verblijf op de zorgboerderij zinvol zijn. We denken onder meer aan de situatie waarbij de zorggast even tot zichzelf wil komen en zich daarom wil terugplooiën uit zijn sociale omgeving. Een tijdelijk verblijf kan ook ingezet worden in het kader van respijtzorg. Het aanbod voor verblijfsgerichte noden blijft in Vlaanderen relatief beperkt. Ook de regelgeving laat hier niet zoveel ruimte toe (zie hfst. 4.6.).

In Nederland is het aanbod voor verblijf op de zorgboerderij sterker uitgebouwd.

Raadpleeg hiervoor “Bij de boer elke dag buitengewoon”, publicatie Federatie Landbouw en Zorg, www.landbouwzorg.nl

TIPS voor begeleiders om bij de zorggast motivatie te wekken en te verduidelijken

- Schets een **realistisch beeld** van wat er allemaal gebeurt op een zorgboerderij : de mooie maar ook de minder aantrekkelijke kanten (slecht weer, contact met vuil, de verplaatsing...). Breng de voor- en nadelen samen in kaart.
- Ga **vooraf, samen met jouw zorggast, kijken** op de zorgboerderij. Een rondleiding met uitleg maakt het aanvankelijke beeld concreter. Ga tijdens de nabespreking in op vragen, onduidelijkheden, misvattingen.
- Zoek voor **praktische vragen** (vervoer, kledij, uren...) samen met de zorggast naar oplossingen. Geef de zorggast hierbij voldoende inspraak.
- De lijst met **doelstellingen** kan bij sommige zorggasten als hulpmiddel gebruikt worden, om uit te zoeken wat voor hem/haar de belangrijkste doelstellingen zijn.

3. Samenwerken met een zorgboerderij vanuit het perspectief van een voorziening

Heel wat welzijns- en zorgvoorzieningen werken samen met zorgboerderijen. In de praktijk gaat het voornamelijk om voorzieningen uit de deelsectoren personen met een handicap, geestelijke gezondheidszorg, bijzondere jeugdzorg, thuiszorg en algemeen welzijnswerk. Vanuit onderwijs wordt er samengewerkt door de centra voor leerlingenbegeleiding. Andere beleidssectoren (lokale sociale dienstverlening, justitie, opleiding en tewerkstelling, ...) tonen wel belangstelling voor Groene Zorg maar hebben geen samenwerking op structurele basis omwille van het uitblijven van een aangepast beleidskader. Ten slotte bekijken we in dit gedeelte welke mogelijkheden er zijn vanuit voorzieningen uit het buitenland om samen te werken met zorgboerderijen in Vlaanderen.

3.1. Samenwerken vanuit erkende welzijnsvoorzieningen

Aan de samenwerking tussen een voorziening en een zorgboerderij zijn er strikt genomen geen wettelijke voorwaarden gekoppeld. Vanzelfsprekend moet ze wel rekening houden met de sociale wetgeving (zie hfst. 4.2. en 4.3.). Bovendien stimuleert de Vlaamse overheid via het subsidiekader (zie hfst 6.1.) dat de samenwerking met zorgboerderijen wordt opgezet vanuit erkende welzijnsvoorzieningen of centra voor leerlingenbegeleiding.

Omwille van de kwaliteitswaarborg trekt Steunpunt Groene Zorg de samenwerkingsvoorwaarden die de Vlaamse overheid oplegt bij subsidiëring van land- en tuinbouwbedrijven, door naar alle types van zorgboerderijen. Dit komt erop neer dat de betrokkenheid van een erkende voorziening steeds als voorwaarde geldt, ook al is de zorgboerderij geen land- of tuinbouwbedrijf.

3.1.1. Een kader voor kwaliteitszorg

De samenwerking met een erkende voorziening zorgt ervoor dat de zorgboerderijovereenkomst gevat is door de geldende regelgeving over kwaliteitszorg in de hulpverlening.

Toepasselijke wetgeving
Decreet van 29 april 1997 inzake de kwaliteitszorg in de welzijnsvoorzieningen

Decreet van 17 oktober 2003 betreffende de kwaliteit van de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen

Info : www.juriwel.be

In Nederland werden binnen de sector van zorgboerderijen eigen kwaliteitsnormen gedefinieerd. Via het keurmerk 'Kwaliteit laat je zien', dat wordt uitgereikt door de Federatie Landbouw en Zorg, bieden zorgboerderijen aan de buitenwereld een aantal garanties over de kwaliteit van hun aanbod.

Info : www.landbouwzorg.nl

Omwille van de dominantie van kleinschalige zorgboerderijen is in Vlaanderen de noodzaak van een kwaliteitskeurmerk voor de zorgboerderij veel minder aanwezig. In plaats daarvan wordt de behoefte aan kwaliteitszorg ingevuld door de dienstverlening van Steunpunt Groene Zorg. Deze bestaat uit een begeleiding van welzijnsorganisaties in hun keuze van een juiste zorgboerderij, passend bij de specifieke behoeften van de individuele cliënt.

Informatie

De beschrijving van de methodiek die het steunpunt daarbij toepast kan je raadplegen in de brochure 'Hulpboer zoekt zorgboerderij', uitgegeven door Steunpunt Groene Zorg.

De driehoeksrelatie als ijzeren wet voor kwaliteitszorg

De zorgboerderijovereenkomst wordt afgesloten tussen de zorgboerderij en de begeleidende welzijns- of zorgvoorziening. Aanvullend daarop stelt Steunpunt Groene Zorg een model van Afsprakenplan ter beschikking (zie hfst. 4.1.). Daarin wordt ook het engagement van de zorggast opgenomen.

Dit samenwerkingsmodel biedt de beste garanties voor een goede kwaliteitszorg. De spanning binnen deze driehoek zorgt voor een evenwicht tussen het eigenbelang van elk van de drie betrokken partijen. Anders gezegd: het beschermt de zorgboerderij, de voorziening en de zorggast tegen het risico van misbruik van de één tegenover de ander.

Het vrijwillige karakter in hoofde van de zorggast is een voorwaarde om het beoogde evenwicht in belangen te verzekeren. De samenwerking met een zorgboerderij past niet binnen het kader van een gedwongen hulpverlening.

De verantwoordelijkheid van de welzijnsvoorziening is van een dubbele aard:

- De beoordeling, in overleg met de cliënt, van de wenselijkheid om samen te (blijven) werken met een zorgboerderij.
- De begeleiding van de zorgboerderij in de ondersteuning van de zorggast tijdens de activiteiten op het bedrijf.

Doordat de welzijnsvoorziening deze verantwoordelijkheid opneemt, blijft de identiteit van de zorgboerderij gewaard:

- De zorgboerderij is een natuurlijke, spontane, informele en niet-professionele omgeving. Doordat de professionele hulp er niet aanwezig is, wordt de activiteit op de zorgboerderij weinig of niet ervaren als deel uitmakend van de hulpverlening. De ondersteuning bij de activiteiten gebeurt door de zorgboer(in) en is taak- en bedrijfsgericht.
- De eventuele momenten waarop de zorggast reflecteert over datgene wat hij/zij op en rond de zorgboerderij beleeft, worden begeleid door een professionele hulpverlener. De zorgboer(in) houdt zich daarbuiten en kan hooguit ervaringselementen aanbrengen om die reflectie te stofferen.

“De activering op een zorgboerderij is steeds onderdeel van een breder begeleidingstraject.”

De basis van het Vlaams zorgboerderijconcept ligt in de driehoeksrelatie tussen de zorgboerderij, de zorggast en de voorziening die de zorggast begeleidt. Deze benadering gaat ervan uit dat de activering van een cliënt op een zorgboerderij slechts effect zal hebben in de mate dat dit een onderdeel is van, en ingebed ligt in, een globaal handelingsplan. Daarachter schuilt onder meer de redenering dat de overdracht van nieuwe vaardigheden, attitudes en inzichten naar de dagelijkse leefsituatie, meer slaagkans zal hebben indien dit ondersteund wordt vanuit een stevige begeleiding. Slechts uiterst zelden zal de samenwerking met de zorgboerderij op zichzelf volstaan om de zorggast met succes (opnieuw) in het maatschappelijk gebeuren te integreren.

Anderzijds veronderstelt deze benadering dat het handelingsplan een gemeenschappelijke zaak is van zorggast én hulpverlener. De vraag stelt zich in welke mate dit uitgangspunt houdbaar is. Er is immers binnen de beleidsontwikkeling sprake van een grondige verschuiving waarbij de zorggast de middelen en het zeggenschap over zijn handelingsplan meer en exclusief in eigen handen krijgt.

3.1.2. Kwaliteitsbeleid

Een erkende voorziening opereert, zoals het kwaliteitsdecreet dat voorschrijft, vanuit een intern kwaliteitsbeleid. Het is belangrijk dat voorzieningen bewust stilstaan bij de plaats die ze, binnen hun dienstverlening en vanuit hun missie, aan de samenwerking met een zorgboerderij willen geven. Daarbij is het antwoord op twee vragen richtinggevend:

1) in welke omstandigheden kan de samenwerking met een zorgboerderij een passend antwoord bieden op de behoeften van ons cliënteel?

2) kan het hulpverlenend personeel van onze voorziening instaan voor de opvolging, begeleiding en ondersteuning van een zorgboerderijovereenkomst?

Soms geven voorzieningen te kennen dat ze op die tweede vraag een 'neen' moeten antwoorden, ook al zou een samenwerking geen belemmering zijn voor de zorgboerderij om een subsidie van het Beleidsdomein Landbouw en Visserij te bekomen. Die erkende welzijnsvoorzieningen moeten eerlijkheidshalve toegeven dat ze niet in de mogelijkheid verkeren om te voldoen aan de begeleidingsvereisten (o.a. permanentie tijdens de uren dat de cliënt op de zorgboerderij is, uitvoeren van plaatsbezoeken op de boerderij,). In dat geval gaat de voorziening beter - eventueel in overleg met Steunpunt Groene Zorg - op zoek naar samenwerking met een begeleidingsdienst die dit wel kan.

Voorzieningen die op regelmatige basis samenwerken met zorgboerderijen kunnen best een procedure uitschrijven over de voorbereiding, begeleiding en afronding van een dergelijke samenwerking. Steunpunt Groene Zorg kan bij de uitwerking van die procedure een begeleidende rol opnemen. Ter inspiratie bij de opmaak van een dergelijke procedure, verwijzen we naar het protocol dat de voorziening kan afsluiten met Steunpunt Groene Zorg.

Het samenwerkingsprotocol met Steunpunt Groene Zorg

Steunpunt Groene Zorg vzw (SGZ) gebruikt een protocoltekst waarin de verwachtingen die het stelt tegenover zorgboerderijen en voorzieningen staan uitgeschreven. De tekst beschrijft tevens wat voorzieningen en zorgboerderijen van het steunpunt kunnen verwachten. Die verwachtingen hebben voornamelijk te maken met een optimalisering van de kwaliteitszorg. Ze bevatten ook garanties dat SGZ de samenwerking tussen voorzieningen en zorgboerderijen kan opvolgen.

Verwachtingen t.a.v. de begeleidende voorziening

- Voldoende en juiste informatie verschaffen bij aanmelding van de cliënt bij SGZ
- Tijd maken voor de ondersteuning van de zorgboer o.a. kennismaking, opvolgingscontacten en naleven van afspraken gemaakt bij de opstart van de zorgboerderijovereenkomst
- Afstemming van het zorgboerderijtraject op andere hulp- en ondersteuningsvormen die de zorggast ontvangt
- Verslaggeving aan SGZ over het verloop van de samenwerking
- Opvolging van actualiteiten via het e-zine SGZ

Verwachtingen t.a.v. de zorgboerderij

- Tijd maken voor kennismaking, opvolgingscontacten en naleven van afspraken bij opstart van de zorgboerderijovereenkomst
- SGZ informeren over eventuele rechtstreekse samenwerking met voorzieningen
- Deelname aan vormingsactiviteiten

Voordelen voor de begeleidende voorziening

- De voorziening krijgt een zorgboerderij voorgesteld wiens aanbod aansluit op de specifieke vraag
- Opmaak van een afsprakenplan dat het begeleidingstraject van de hulpverlener ondersteunt en versterkt
- Een zorgboerderij die tijd maakt voor hulpverlener en cliënt
- Advies en bemiddeling bij moeilijkheden

Voordelen voor de zorgboerderij

- Afscherming van de zorgboerderij tegen onverantwoorde vragen
- Enkel doorverwijzing van vragen die beantwoorden aan de persoonlijke wensen en kenmerken van de zorgboerderij
- Overdracht van informatie waar de zorgboerderij recht op heeft
- Duidelijke afspraken die de zorgboerderij verzekeren van voldoende ondersteuning van de begeleiding
- Eerbied voor de regels van het huis

De volledige protocoltekst kan je raadplegen op www.groenzorg.be

“De procedure van samenwerking met een zorgboerderij kan een plaats krijgen binnen het kwaliteitshandboek van de voorziening.”

Hoe een samenwerking met een zorgboerderij aanvragen?

De aanvraag voor een zorgboerderij gebeurt steeds door een professionele hulpverlener. Via de website van Steunpunt Groene Zorg (www.groenezorg.be) heeft deze toegang tot een online-formulier. Dit aanmeldingsformulier laat de hulpverlener toe om de noden en wensen van zijn cliënt nauwkeurig te omschrijven. Op basis van die informatie kan de consulent van Steunpunt Groene Zorg op zoek gaan naar een passende zorgboerderij.

Informatie

Steunpunt Groene Zorg stelt op de eigen website een handleiding voor de evaluatie van de samenwerking op de zorgboerderij ter beschikking.

www.groenezorg.be

Hoe een zorgboerderijovereenkomst afsluiten?

Indien de zorgboerderij waarmee jouw voorziening wil samenwerken in aanmerking komt voor subsidiëring, verloopt de opmaak en afsluiting van de overeenkomst via het e-loket van het Agentschap voor Landbouw en Visserij. Ook de samenwerking met een niet-subsidiabele zorgboerderij kan via dat e-loket vastgelegd worden. Het is de zorgboer die de opmaak van de overeenkomst op het e-loket (www.landbouwvlaanderen.be) moet starten (zie hfst. 6.1.1.).

De zorgboerderij biedt een beschermde maar rijke context. Het is aan de hulpverlener om de zorggast te ondersteunen bij de vertaling van zijn authentieke ervaringen naar zijn dagelijks functioneren.

Afsprakenplan

Steunpunt Groene Zorg stelt een model van Afsprakenplan ter beschikking (zie bijlage 2). Dit bevat aanvullingen op de overeenkomst. Het is een handig instrument om bij de opstart niets over het hoofd te zien. Bij samenwerking met een niet-subsidiabele zorgboerderij doet het Afsprakenplan tegelijk dienst als zorgboerderijovereenkomst. Je hoeft dan niet op e-loket te gaan. Hulpverleners die de aanmelding van de zorggast bij Steunpunt Groene Zorg doen, kunnen van de site van het steunpunt een reeds ingevuld exemplaar van het Afsprakenplan downloaden. Ze moeten dan enkel nog een aantal specifieke aanvullingen toevoegen.

De begeleiding van een zorgboerderijovereenkomst

Eens de uitvoering van de zorgboerderijovereenkomst is opgestart, blijft een opvolging noodzakelijk. Daartoe verbinden zorgboerderij en voorziening zich trouwens bij de ondertekening van de overeenkomst. De afspraken over het verloop van de opvolging worden vastgelegd in het Afsprakenplan (zie bijlage 2). De noodzakelijke intensiteit van opvolging verschilt van de ene situatie bij de andere en zal ook evolueren met de duur van de samenwerking. In de beginfase zal de hulpverlener kort op de bal spelen.

Maar ook in de verdere samenwerking kan het zinvol zijn om samen met de cliënt te reflecteren over de ervaringen die op de zorgboerderij werden opgedaan. De zorgboerderij biedt immers een beschermde maar rijke en authentieke context aan sociale interacties waaruit de cliënt heel wat kan leren en ervaren over het eigen functioneren en dat van anderen.

Samen met de cliënt evalueert de welzijnswerker het groeiproces. Op basis daarvan kan hij ook beoordelen wanneer een opbouw of afbouw van de samenwerking op de zorgboerderij wenselijk is.

Ten minste zo belangrijk is de taak van de hulpverlener om ook de zorgboer te ondersteunen. Zorgboeren hebben behoefte aan een klankbord bij de welzijnsvoorziening, aan iemand waaraan ze positieve zaken en moeilijkheden in het werken met de zorggast kwijt kunnen. Hun engagement is zo intensief dat ze een bondgenoot worden in het hulpverleningsproces. Om de ruimte te creëren waarin de zorgboer zijn verhaal kwijt kan, zijn goede opvolgingscontacten noodzakelijk. Dit kan door regelmatige contactmomenten in te bouwen op het bedrijf. Zo groeit er een vertrouwensband tussen boer en hulpverlener waardoor de landbouwer bij eventuele problemen sneller contact zal nemen met de welzijnsvoorziening. Het spreekt daarom voor zich dat er binnen de voorziening één vaste hulpverlener-contactpersoon voor de zorgboerderij wordt aangeduid. Als de boer bij elk contact een andere hulpverlener ontmoet kan het vertrouwen moeilijk groeikans krijgen.

Als de samenwerking wordt stopgezet, is het belangrijk dit op een goede manier af te ronden. Een gesprek met alle betrokkenen, waarbij de redenen van stopzetting aan bod komen, is dan een vereiste.

Zorgboeren hebben nood aan ondersteuning als bondgenoot in het hulpverleningsproces.

3.1.3. Doelgroepen met hogere zorgbehoefte

Voorzieningen voor zwaar zorgbehoevende personen hebben het moeilijker om tot structurele samenwerking te komen. Het huidige Vlaamse subsidiekader voor zorgboerderijen biedt onvoldoende stimulans aan zorgboerderijen om zich toe te leggen op doelgroepen met een uitgesproken zorgnood, zoals ouderen of kinderen. Daardoor ontwikkelt het aanbod zich voornamelijk rond de activeringsmogelijkheden op de zorgboerderij. Zorgboerderijen waar 'beleving' voorop staat, zijn veel minder talrijk.

Nochtans kan de zorgboerderij ook voor personen met grotere zorgbehoefte een aantrekkelijk aanbod hebben. Zorgboerderijen die binnen het bedrijf een afgebakende en niet-productiegerichte ruimte hebben ingericht (zie 1.3.), zijn bijzonder geschikt om mensen uit deze doelgroepen te ontvangen. Een belangrijke belemmering ligt in het gebrek aan financiering van de zorgboerderij. Voor een voorziening die middelen kan vrijmaken om de zorgboerderij te vergoeden voor de opvang van haar zorgbehoevende doelgroep (zie hfst. 6.2.), liggen er kansen open om een structureel samenwerkingsverband met een zorgboerderij uit te bouwen.

Goede voorbeelden daarvan zijn er zeker in Nederland te vinden. Zowel kinderen als ouderen zijn er een frequente doelgroep op de zorgboerderij. Vooral de zorgboerderijen waar de zorg als een neventak wordt uitgebouwd (zie hfst. 1, kader), zijn vlot toegankelijk voor doelgroepen met een grotere zorgnood.

Op de website van de Federatie Landbouw en Zorg kan je via een zoekfunctie per provincie, doelgroep en zorgvorm, zorgboerderijen selecteren. Een bezoek aan een Nederlandse zorgboerderij kan zeker inspiratie bieden aan wie op zoek is naar invulling van de eigen zorgboerderij. Ga eens kijken op www.zorgboeren.nl

De stichting Samenwerkende Zorgboeren Zuid heeft eveneens een overzichtelijke website met zoekfunctie en voorstelling van de leden. Hiervoor kan je terecht op www.zorgboerenzuid.nl

Het zorgboerderijconcept in Vlaanderen is meer georiënteerd op welzijn dan op zorg. Daardoor vinden doelgroepen met een hogere zorgbehoefte in mindere mate een gepaste opvang op de zorgboerderij.

3.2. Samenwerken vanuit de sector onderwijs

Zoals erkende welzijnsvoorzieningen de aangewezen partner zijn om vanuit de welzijnssector samen te werken met zorgboerderijen, zijn de centra voor leerlingenbegeleiding (CLB) dit vanuit de onderwijssector. De Vlaamse overheid ziet de samenwerking met zorgboerderijen als een onderdeel van haar strategie in de aanpak van vroegtijdige schooluitval. CLB's krijgen bij die aanpak een regiefunctie toegewezen. Zij doen daarbij frequent beroep op zorgboerderijen.

De voorwaarden waarbinnen dit mogelijk is, staan omschreven in de omzendbrief over de samenwerking tussen CLB's en zorgboerderijen (2008). De belangrijkste elementen uit de omzendbrief zijn :

- 1) de leerling heeft ten minste het eerste leerjaar eerste graad van het secundair onderwijs aangevat,
- 2) de begeleiding kadert in de remediëring van problematische afwezigheden,
- 3) ook leerlingen die tijdelijk op school zijn uitgesloten komen in aanmerking.

Als aan de voorwaarden voldaan is, blijft de leerling in orde met de leerplicht. Tijdens de vakantieperiodes of schoolvrije dagen kan de leerling niet naar de zorgboerderij. Een zorgboerderijovereenkomst kan nooit langer lopen dan tot het einde van het schooljaar.

Informatie

www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=13985.

De samenwerking tussen Onderwijs en zorgboerderijen kan in 3 formules:

1. **Zorgboerderij als korte time-out** (1 tot 2 weken, voltijds of deeltijds). Deze maatregel kan een negatieve spiraal in de relatie tussen leerling-medeleerlingen-leerkrachten doorbreken. Na de time-out kan de leerling opnieuw naar school met een schone lei. Voorwaarde tot succes: de time-out op de zorgboerderij is gekaderd binnen een herstelgerichte aanpak. De leerling ervaart dit niet als een straf.
2. **Zorgboerderij als leerplichtvervangend programma.** De leerling krijgt op de zorgboerderij, in een andere context dan de schoolomgeving, een zinvolle dagbesteding aangeboden. Vaak gaat het om jongeren met psychische problemen die de druk op school niet meer aankunnen. Door middel van positieve ervaringen wordt het zelfvertrouwen weer opgebouwd. Op de boerderij vinden ze rust en structuur. Voorwaarde tot succes: de jongere blijft begeleid door school en CLB. Zij werken stap voor stap naar een toekomstperspectief. Dit type van samenwerking kan immers over een langere periode lopen. Het vraagt van de jongere een volgehouden motivatie.
3. **Zorgboerderij als preventie van uitval.** Deze samenwerkingsvorm blijkt voornamelijk toepassing te vinden bij leerlingen van het buitengewoon secundair onderwijs. In deze formule combineert de leerling schoollopen met 1 tot 2 keer in de week naar de zorgboerderij gaan. Het wekelijks rustmoment wordt preventief ingebouwd om de leerling gemotiveerd te houden. De leerling krijgt een geïndividualiseerd lespakket en voldoende individuele aandacht. Voorwaarde tot succes: een geïntegreerde aanpak vanuit een positieve benadering. Dit vereist een grote betrokkenheid vanuit de school.

Meer info: *evaluatiedocument samenwerking onderwijs – zorgboerderijen*, www.groenezorg.be

School en CLB hebben beiden hun rol te spelen in de begeleiding van een zorgboerderijtraject. De taakverdeling kan er als volgt uitzien:

Taken CLB	Taken school
Aanmelding kandidaat hulpboer/zorggast via www.groenezorg.be	Overleg met CLB-medewerker in de cel leerlingenbegeleiding/klassenraad.
Opmaak en ondertekening van de zorgboerderijovereenkomst op e-loket via www.landbouwwlaanderen.be	Invullen en ondertekenen van verzekeringsverklaring, bijlage bij de zorgboerderijovereenkomst.
CLB en school bepalen in overleg wie ter plekke gaat op de zorgboerderij voor : Kennismaking + opmaak afsprakenplan + afgeven ondertekende verzekeringsverklaring Maandelijks opvolgingsbezoek : inhoudelijk en lijst aanwezigheden Eindevaluatie: zie hiervoor handleiding op www.groenezorg.be	
Indienen van de aanwezigheden op e-loket.	De uren dat de leerling aanwezig was op de zorgboerderij worden door de school genoteerd met code 0.

“Samenwerking en afstemming tussen school en CLB is de kritische succesfactor.”

De samenwerkingsvorm tussen onderwijs en Groene Zorg zoals we die in Vlaanderen kennen is eerder uniek. Ook op Nederlandse zorgboerderijen komen leerlingen langs. Maar meestal kadert dat in een leertraject. Leerlingen uit het bijzonder onderwijs gaan er naar de zorgboerderij om technische vaardigheden aan te leren.

3.3. Samenwerking vanuit andere sectoren

Het leidt geen twijfel dat de formule van de zorgboerderij inzetbaar is in meerdere sectoren. De samenwerking vanuit andere sectoren is evenwel slechts mogelijk indien een sectorspecifieke omkadering de waarborg biedt van kwaliteit, rechtszekerheid en financiële vergoeding voor geleverde diensten. Het kader dat thans bestaat voor de sectoren van welzijn en onderwijs biedt daarvoor een nuttige maar onvoldoende basis.

3.3.1. Samenwerking vanuit een OCMW

Voor de samenwerking van een zorgboerderij met de sociale dienst van een Openbaar Centrum voor Maats-

schappelijk Welzijn (OCMW), is het bestaande model van zorgboerderijovereenkomst goed werkbaar. Hier moet vooral nog een stap gezet worden in de richting van een financiële waardering voor de zorgboerderij. Zorgboerderijen die samenwerken met een OCMW ontvangen daarvoor immers geen subsidie. Mogelijks kunnen OCMW's hierin zelf tegemoet komen door het aanbod van een vergoeding voor de zorgboerderij.

“Zeker in de landelijke regio's liggen de kansen open voor samenwerking tussen zorgboerderij en OCMW.”

Net als andere ambulante voorzieningen uit de welzijnssector kunnen de sociale diensten de activering van hun cliënt op een zorgboerderij begeleiden. Over het algemeen zijn zorgboerderijen in hun aanbod van dagbesteding weinig vertrouwd met de doelgroep van

kansarmen. Een deel van het OCMW-cliënteel behoort tot deze doelgroep en is moeilijk activeerbaar omwille van gemis aan arbeidsattitudes en -vaardigheden. Een gerichte ondersteuning in het omgaan met deze nieuwe doelgroep zou daarom wenselijk zijn.

Naast de gewone sociale begeleiding beschikken OCMW's over heel wat instrumenten om langdurig werklozen en laaggeschoolden te activeren. Ze kunnen daarvoor samenwerken met verenigingen en ondernemers. Sommige maatregelen zijn specifiek gericht op sociale economiebedrijven. Al deze maatregelen hebben echter gemeen dat de onderneming/vereniging een arbeidsovereenkomst afsluit met de OCMW-cliënt en bijgevolg een loon uitbetaalt. We beschouwen dit niet als vormen van Groene Zorg. Ook al zijn er soms behoorlijke financiële tussenkomsten ten voordele van de werkgever. De komende jaren mogen we ons verwachten aan wijzigingen in het instrumentarium voor activering van werklozen. Sinds 1 juli 2014 is dit bevoegdheidspakket voor activeringsmaatregelen overgedragen van de federale naar de Vlaamse overheid. Het blijft daarom interessant de mogelijke maatregelen op te volgen.

Een bijzondere maatregel is de tijdelijke terbeschikkingstelling door het OCMW aan een private ondernemer van iemand die een leefloon of tegemoetkoming voor sociale integratie ontvangt. Dit kadert in de uitvoering van het zogenaamde artikel 60, §7 van de OCMW-wet. Hier en daar zoeken OCMW's voor deze terbeschikkingstelling samenwerking met zorgboerderijen. In dat geval is het OCMW de werkgever, niet de zorgboerderij. Het OCMW betaalt het loon aan de zorggast. Ingeval deze ter beschikking wordt gesteld van een zelfstandige onderneming of een vennootschap met winstoogmerk zal het OCMW een beperkt deel van die loonkost terugvorderen van het bedrijf. Indien de zorggast ter beschikking gesteld wordt van een vzw zal het OCMW de volledige loonkost ten laste nemen.

*Informatie
Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, www.vvsg.be, zie rubriek 'Economie en werk'
Federale Dienst voor Maatschappelijke Integratie, www.mi-is.be, zie rubriek 'OCMW's'*

Wat indien een land- of tuinbouwbedrijf ervoor kiest om samen te werken met de sociale dienst van het OCMW?

- Het bedrijf zal geen subsidie kunnen aanvragen bij het e-loket van het Agentschap Landbouw en Visserij. De sociale dienst van het OCMW is immers niet erkend binnen het Beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- Het bedrijf kan via Steunpunt Groene Zorg een zorgboerderijovereenkomst en Afsprakenplan opmaken. De sociale dienst moet er zich dan wel toe engageren om de uitvoering van de overeenkomst op te volgen en de zorgboerderij de nodige ondersteuning te bieden.

3.3.2. Samenwerking vanuit GTB/VDAB

GTB (Gespecialiseerde Trajectbepaling en -Begeleiding) heeft als opdracht om mensen met een arbeidshandicap te begeleiden naar een passende tewerkstelling. GTB begeleidt zijn klanten naar een reguliere arbeidsplaats of naar een tewerkstelling in een sociale werkplaats. Indien een tewerkstelling te hoog gegrepen is, kan het de persoon met een arbeidshandicap ook begeleiden naar arbeidszorg. Daarvoor werkt GTB frequent samen met zorgboerderijen die functioneren als bedrijf in de sociale economie. Wie actief is in arbeidszorg heeft geen arbeidsovereenkomst en ontvangt geen loon. De sociale werkplaats mag een maximale vergoeding van 1 euro/uur uitbetalen. Het statuut van de arbeidszorgmedewerker is dus heel gelijklopend met dat van de zorggast op de zorgboerderij.

Arbeidszorg is bedoeld voor mensen die niet, nog niet of niet meer terechtkunnen in het reguliere of beschermde arbeidscircuit. Deze mensen krijgen vrijwillige, onbetaalde en begeleidde arbeidsmatige activiteiten aangeboden in een werkomgeving die ofwel op productie ofwel op dienstverlening is gericht.

Voor een directe samenwerking tussen GTB-diensten en zorgboerderijen bestaat er momenteel geen kader. Een landbouwer die samenwerkt met GTB zal voor zijn zorgboerderijactiviteit geen zorgboerderijsubsidie ontvangen. Bovendien kan GTB niet instaan voor de kwaliteitsondersteuning aan de zorgboer, zoals dat wel het geval is bij samenwerking met welzijnsvoorzieningen. Voor land- en tuinbouwbedrijven in de sociale economie wordt dit deels opgevangen door een subsidie voor de loonkost van een professionele begeleider (50% van de loonkost van een voltijdse begeleider per schijf van 5 voltijdse arbeidszorgmedewerkers). Kleinschalige zorgboerderijen komen hiervoor niet in aanmerking. Voor hen is er een aangepast ondersteuningskader nodig, vooraleer sprake kan zijn van rechtstreekse samenwerking met GTB.

Een mogelijkheid tot onrechtstreekse samenwerking met de sector van opleiding en tewerkstelling kan zich wel aandienen vanuit het nieuwe Maatwerkdecreet. Dit decreet brengt de werking van sociale werkplaatsen, beschutte werkplaatsen en invoegbedrijven onder één uniforme regeling. De maatwerkbedrijven krijgen als opdracht hun economische activiteit bewust af te stemmen op de collectieve inschakeling van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Maatwerk-

bedrijven zullen in de toekomst kunnen samenwerken met zogenaamde enclaves. Dat zijn private en publieke ondernemingen waarop ze één of meer doelgroepmedewerkers activeren. Het maatwerkbedrijf staat in voor de begeleiding van de doelgroep in de enclave. In de toekomst zou een zorgboerderij een enclave kunnen worden waar doelgroepmedewerkers in het kader van arbeidszorg terecht kunnen. Hoe dit precies in zijn werk zal gaan en onder welke voorwaarden dit zal verlopen, is vandaag nog niet duidelijk. De uitvoeringsbesluiten van het Maatwerkdecreet zijn nog in voorbereiding. Pas als deze goedgekeurd zijn door de Vlaamse Regering kan het decreet zelf in werking treden.

Mogelijks biedt de enclavewerking, zoals voorzien in het Maatwerkdecreet, een kader voor kwaliteitsvolle samenwerking tussen maatwerkbedrijven en zorgboerderijen.

Toepasselijke wetgeving
Decreet van 12 juli 2013 betreffende Maatwerk bij Collectieve Inschakeling

Informatie
Sociale economie in Vlaanderen, <http://socialeconomie.be/vlaanderen>

Zorgboerderijen kunnen ook dienen als leerplek voor volwassenen. In dat verband is samenwerking met de sector van opleiding en tewerkstelling in het kader van leer-werktrajecten mogelijk. Hier stelt zich in de praktijk hetzelfde probleem als bij de activeringsinstrumenten

waarover het OCMW beschikt. Er is bij het werkplekleren steeds sprake van een relatie werkgever-werknemer. Zolang dit, bij elke maatregel, de voorwaarde is, blijft het leerplekleren buiten het activiteitenveld van zorgboerderijen.

Toepasselijke wetgeving

Decreet van 25 april 2014 houdende werk- en zorgtrajecten

Dit decreet beoogt de organisatie van de arbeidszorg. Het wil een grotere samenwerking tussen en integratie van activeringstrajecten die worden aangeboden van de welzijnssector enerzijds en vanuit de sector van opleiding en tewerkstelling anderzijds. Zorgboerderijen zijn vandaag reeds volop actief in het aanbod van arbeidszorgplaatsen.

Informatie

Conceptnota W², https://www.werk.be/sites/default/files/20130607_conceptnota_WW.pdf

Sociale economie in Vlaanderen, <http://socialeconomie.be/arbeidszorg>

3.3.3. Samenwerking vanuit FOD Justitie

Vanuit de Federale Overheidsdienst Justitie zijn diverse samenwerkingsvormen denkbaar.

Een zorgboerderij zou een extern werkeiland kunnen bieden voor gedetineerden. Het zou een plek kunnen zijn waar gedetineerden zich in groep en onder begeleiding of individueel (bv. onder elektronisch toezicht) voorbereiden op hun re-integratie of waar ze een tijdlang, na hun vrijlating, terecht kunnen voor zinvolle dagbesteding. Elk type van zorgboerderij biedt mogelijkheden voor dergelijke samenwerking.

Er is bovendien de sanctie van werkstraf, waarvoor de zorgboerderij een aanbod kan hebben. Zorgboerderijen die een social-profitstatuut hebben, komen voor justitie in aanmerking om op hun terrein een werkstraf te laten uitvoeren.

Informatie

Werkstraffen, begeleid vanuit justitiehuisen, <http://justitie.belgium.be>, zie rubriek 'Justitiehuisen'

Diensten voor justitieel welzijnswerk, <http://www4.vlaanderen.be/wvg/welzijnsamenleving/welzijnswerk/Paginas/Adressenjustitieelwelzijnswerk.aspx>

Let op!

- Een zorggast werkt steeds **onbezoldigd** op de zorgboerderij. Een zorgboerderijovereenkomst is immers geen arbeidscontract.
- De afsluiting van een zorgboerderijovereenkomst kan geen voorwaarde zijn voor vrijlating van een gedetineerde. De overeenkomst moet immers steeds opzegbaar blijven. De justitiële voorwaarde zet evenwel de wilsvrijheid van de zorgboer onder druk.

3.4. Grensoverschrijdende samenwerking

De mogelijkheden tot grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederlandse en Vlaamse zorgboerderijen, voorzieningen en cliënten zijn vooralsnog heel beperkt. Dit heeft te maken met de onmogelijkheid om subsidiebudgetten te besteden aan welzijns- en zorgverstrekkers in het buitenland.

Middelen die de Vlaamse overheid ter beschikking stelt, horen besteed aan Vlaamse zorgverstrekkers. Zelfs het zogenaamde rugzakmodel legt aan de gebruiker beperkingen op over de besteding van het eigen budget. Nederlandse budgethouders kunnen hun budget enkel benutten voor vergoeding van Nederlandse zorgverleners.

In specifieke situaties kan enkel de overheid daarop een uitzondering toestaan. Zo gebeurt het af en toe dat het

Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap een bedrag uitkeert aan een Nederlandse zorginstelling uit het grensgebied om een welbepaald persoon uit Vlaanderen met een bijzonder hoge zorgbehoefte opvang te verschaffen. In Vlaanderen is er immers plaats tekort terwijl sommige regio's in Nederland (zoals Zeeland) overschot aan opvangcapaciteit hebben.

Uit bevraging weten we dat de opvang van Vlaamse zorggasten op Nederlandse zorgboerderijen of vice versa zich nog niet heeft voorgedaan.

Wel komt het voor dat kleinschalige zorgboerderijen in Vlaanderen werken als een enclave van een Nederlandse jongerenvoorziening. De zorgboer, zelf van Nederlandse nationaliteit, werkt dan in loondienst of als onderaannemer van die zorgorganisatie. In geval van loondienst huurt de voorziening de hoeve. De zorgboerderij ontvangt enkel gasten van die bepaalde voorziening en wordt vergoed zoals een zorgboerderij in Nederland.

Steunpunt Groene Zorg

Steunpunt Groene Zorg vzw (SGZ) bestaat sinds 2004. De oprichters zijn Boerenbond, Ons en Cera. Het heeft als doel ondersteuning te bieden aan alle mogelijke Groene Zorgactiviteiten. Gaandeweg heeft het steunpunt zijn werking uitgebouwd rond 4 pijlers: dienstverlening, belangenbehartiging, kennis en onderzoek, vorming en informatie.

1. Dienstverlening

1.1. Een kader voor kwaliteitsgerichte samenwerking

De eerste opdracht van SGZ bestond erin een kader te maken waarbinnen de samenwerking tussen landbouw en zorg kwaliteitsvol kan verlopen. Daarbij werd uitgegaan van een driehoeksverhouding tussen zorgboerderij, zorggast en begeleidende voorziening. SGZ werkte een model uit voor de zogenaamde zorgboerderijovereenkomst.

1.2. Matching van vraag en aanbod

Zorgboerderijen kunnen bij SGZ terecht om een screening van hun bedrijf te laten maken. Op basis van deze screening wordt bepaald welke zorgvragen terecht kunnen op de zorgboerderij. Hulpverleners kunnen bij SGZ terecht om een cliënt aan te melden voor een zorgboerderij. Vanuit de gegevens bij de aanmelding zoekt SGZ een zorgboerderij wiens profiel aansluit bij de noden van de kandidaat hulpboer(in). Dit noemen we de matching van vraag en aanbod.

1.3. Begeleiding van opstartende zorgboerderijen en voorzieningen

1.3.1. Protocol

Wie wil starten met Groene Zorg kan rekenen op advies en ondersteuning van SGZ. Het steunpunt vertrekt daarbij van de protocoltekst die het heeft opgesteld. Daarin staat beschreven op welke manier de zorgboerderij, de voorziening en SGZ kunnen bijdragen aan een kwaliteitsvolle samenwerking op de zorgboerderij. Het steunpunt stelt de aanvaarding van deze protocoltekst als een voorwaarde voor zijn dienstverlening.

1.3.2. Alternatieve samenwerkingsverbanden

Sommige zorgboerderijen willen zich intensiever toeleggen op het zorgaspect binnen hun bedrijvigheid. Tegelijk kiezen bepaalde welzijnsvoorzieningen voor een systematische samenwerking met zorgboerderijen.

SGZ stelt zich als doel om deze zorgboerderijen en voorzieningen te begeleiden bij het uitwerken van een vast samenwerkingsverband. Daarbij moeten ook aspecten zoals onkostenvergoeding en verzekeringsafspraken aan bod komen.

2. Belangenbehartiging

2.1. Randvoorwaarden voor zorgboerderijen

- Overleg met de overheid om bestaande en nieuwe samenwerkingsvormen te verankeren in beleid en regelgeving (bv. aanpassing en toepassing van het subsidiebesluit)
- Positie van de zorgboerderij binnen diverse sectorale beleidsontwikkelingen verankeren
- Uitwerken van werkmodellen waarin de belangen van zorgboerderij, zorggast en voorziening beschermd worden (bv. afsprakennota, protocol, checklist veiligheid, ...)

2.2. Netwerking

- Deelname aan regionale en Vlaamse overlegplatformen
- Uitbouw van een Europees netwerk

3. Kennis en onderzoek

- Bundeling van kennis omtrent toepasselijke regelgeving
- Bundeling van kennis omtrent diverse Groene Zorgpraktijken en pilootervaringen.
- Onderzoek naar mogelijkheden voor positionering van de zorgboerderij binnen het welzijns- en zorgaanbod. Zoeken naar nieuwe samenwerkingsvormen.
- Onderzoek naar alternatieve financieringsmogelijkheden.
- Onderzoek in functie van kwaliteitsverbetering op de zorgboerderij (bv. ontwikkeling competentieprofiel van de zorgboerderij, screeningsmodel voor ondersteuningsnoden van de zorggast)

4. Vorming en informatie

- Infosessies voor hulpverleners
- Bijeenkomsten voor ervaringsuitwisseling met zorgboer(inn)en
- Tref- en studiedagen voor hulpverleners en zorgboer(inn)en
- Presentaties op studiedagen
- Trimestriële nieuwsbrief (e-zine), website en jaarverslagen
- Eigen publicaties
- Redactionele bijdragen in gespecialiseerde tijdschriften

Veel informatie die in deze brochure gepubliceerd wordt, zal de komende jaren verder evolueren. Blijf op de hoogte van de actuele informatie over Groene Zorg in Vlaanderen via www.groenezorg.be.

4. Juridisch kader voor samenwerking met de zorgboerderij

In dit gedeelte behandelen we het juridisch kader voor het samenwerkingsmodel landbouw en zorg waarbij de zorgboerderij een overeenkomst afsluit met de voorziening voor de activering van een individuele cliënt of een groep van cliënten. Dit is de toepassing zoals die in Vlaanderen het meest gebruikt wordt.

4.1. De zorgboerderij-overeenkomst

4.1.1. De overeenkomst

De zorgboerderijovereenkomst wordt afgesloten tussen een voorziening en de zorgboerderij waarmee deze wil samenwerken.

In het kader van de subsidiemaatregel voor land- en tuinbouwbedrijven die zorgactiviteiten op zich nemen (zie hfst. 6.1.) maakte de overheid een model voor deze overeenkomst. Zorgboerderijen en voorzieningen hebben via het e-loket van het Agentschap voor Landbouw en Visserij toegang tot dit model. Niet-subsidieerbare zorgboerderijen kunnen eveneens gebruik maken van het e-loket. Indien zij dat niet verkiezen biedt Steunpunt Groene Zorg vzw een gelijkaardige modelovereenkomst aan. Het is aangewezen gebruik te maken van deze modelovereenkomst omdat zij zowel juridisch als kwalitatief een aantal waarborgen bevat.

4.1.2. De verbintenissen van zorgboer en voorziening

De zorgboerderijovereenkomst bevat een bijlage met verbintenissen voor de zorgboerderij en voor de voorziening. Wie de zorgboerderijovereenkomst ondertekent, verbindt zich tot het nakomen van deze verplichtingen.

Via deze verbintenis waarborgt de voorziening het vrijwillig karakter en het engagement van de zorggast. De voorziening kan dit omdat zij, naast de overeenkomst met de zorgboerderij ook een overeenkomst met haar cliënt, de zorggast, heeft. Op die manier krijgt de driehoeksrelatie (zie hfst. 3, schema in kader) invulling.

4.1.3. Het Afsprakenplan van SGZ

Aanvullend aan de overeenkomst biedt SGZ een model aan voor een afsprakenplan. Hierin worden aandachtspunten bij de uitvoering van de zorgboerderijovereenkomst verder verfijnd.

Het Afsprakenplan (bijlage 2) bevat bepalingen over:

- De doelstellingen die met de activering van de zorggast op de zorgboerderij beoogd worden
- De planning
- De wijze van opvolging van de samenwerking
- Afspraken in verband met veiligheid, verzekering, verplaatsing naar de zorgboerderij, privacy, onkostenvergoeding
- De huisregels van de zorgboerderij

Het Afsprakenplan wordt ondertekend door de zorgboerderij, de voorziening én de zorggast.

In de praktijk zal het dit Afsprakenplan zijn, dat bij de opstart en de evaluatie van de zorgboerderijovereenkomst ter hand wordt genomen.

Wie ondertekent ingeval de zorggast een minderjarige of een beschermde persoon is?

Tussen de zorgboerderij en de zorggast bestaat er geen rechtstreekse juridische band. Die is er wel tussen de zorggast en de voorziening die hem/haar begeleidt. Het is aan de voorziening om te bewaken of er, aanvullend aan het akkoord van de zorggast voor de zorg en activering op de zorgboerderij, een akkoord nodig is van de vertegenwoordiger van de minderjarige of van de voorlopige bewindvoerder van de beschermde persoon.

De zorggast of zijn vertegenwoordiger moet de zorgboerderijovereenkomst niet ondertekenen. Dat ligt anders bij het afsprakenplan. In dit afsprakenplan worden immers engagementen van de zorggast vastgelegd. Ook al is de zorggast een minderjarige of een beschermde persoon, het is wenselijk dat hij/zij die engagementen onderschrijft door het afsprakenplan mee te ondertekenen. Dit bevordert zijn/haar betrok-

poetskist

harde borstel

zachte borstel

hoofdborstel

manenkam

hoevenkrabber

kenheid. Die betrokkenheid is ook wenselijk bij de ouders of bij diegenen die het ouderlijk gezag uitoefenen ten aanzien van de minderjarige zorggast. Zij worden daarom best uitgenodigd om het Afsprakenplan te ondertekenen. Hetzelfde geldt voor de vertrouwenspersoon van een beschermde persoon.

Toepasselijke wetgeving
Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp.

Wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid.

4.1.4. Wat bij permanente ondersteuning vanuit de voorziening?

Indien de activiteiten van de zorggasten op de zorgboerderij ter plekke begeleid worden door een begeleider die met hen meekomt vanuit de voorziening, blijft het noodzakelijk een zorgboerderijovereenkomst af te sluiten. Ook het Afsprakenplan blijft dan een nuttig instrument. De identificatiegegevens van de zorggasten moeten evenwel niet vermeld worden op de overeenkomst en tevens is hun ondertekening van het Afsprakenplan niet vereist.

4.2. Toepassing van de sociale wetgeving

4.2.1. Veiligheid op de zorgboerderij

Ook al gaat het in een zorgboerderijovereenkomst niet om een tewerkstelling, toch is de zorgboerderij ertoe gehouden de wetgeving omtrent welzijn op het werk na te leven. Daartoe verbindt de zorgboerderij zich expliciet door de ondertekening van de overeenkomst.

Het Reglement op de Arbeidsbescherming bevat een nuttige opsomming van maatregelen om de veiligheids- en gezondheidsrisico's op een werkplek te beheersen. Het is raadzaam om een risicoanalyse van het bedrijf op te maken (zoals dat ook verplicht gebeurt wanneer een landbouwbedrijf schoolstagiars begeleidt). Een dergelijke analyse moet toelaten alle mogelijke risico's voor de

veiligheid en voor de fysische en psychische gezondheid van de zorggast in kaart te brengen. Dit vermindert het risico dat, op het moment dat er zich toch een ongeval zou voordoen, de zorgboerderij daarvoor aansprakelijk zou worden gesteld.

Toepasselijke wetgeving
Wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk. Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming

Informatie
'Schade, aansprakelijkheid en verzekering op de zorgboerderij', uitgegeven door Steunpunt Groene Zorg. Deze brochure bevat onder andere een checklist om de veiligheid op het bedrijf te onderzoeken.

Veiligheidspreventie op land- en tuinbouwbedrijven www.ilvo-preventagri.be

4.2.2. Hygiëne en gezondheid

Wat de arbeidsomstandigheden betreft geldt de regel van 'het gezond verstand'. Zorg er bv. voor dat de zorggast gebruik kan maken van een toilet en dat hij zich onder gepaste omstandigheden kan wassen als dat nodig is. Wanneer het te warm of te koud is en wanneer het te veel regent, pas je de activiteiten van de zorggast daaraan aan.

Hou altijd in de gaten dat de activiteiten die je de zorggast laat uitvoeren, op zijn maat zijn.

4.2.3. Conformiteit met de arbeidswetgeving

Op het moment dat zorggasten actief zijn op de zorgboerderij, staan zij onder het toezicht en het gezag van de bedrijfsleider. Toch is er geen sprake van een arbeidsovereenkomst omdat er geen loon wordt uitbetaald. De arbeidswetgeving met alle wederzijdse verplichtingen tussen werkgever en werknemer (zoals deze uit de arbeidsovereenkomstenwet, de arbeidswet, de wet op het minimumloon,) is niet van toepassing op de zorgboerderijovereenkomst.

Zodra echter de zorgboerderij een vergoeding zou betalen aan de zorggast, wordt dit beschouwd als loon. Zelfs indien je een beperkte symbolische vergoeding of een beloning in natura geeft, kan dit geïnterpreteerd worden als een betaling voor geleverde prestaties. Vanaf dat moment wordt de relatie tussen zorgboer en zorggast beschouwd als een verhouding werkgever-werknemer en worden alle verplichtingen die daaruit

voortvloeien van toepassing. Het loutere feit dat in de zorgboerderijovereenkomst staat opgenomen dat deze geen arbeidsovereenkomst is, geldt niet als voldoende tegenbewijs.

De zorgboerderijovereenkomst laat evenwel een uitzondering toe: de zorggast die geactiveerd wordt in het kader van arbeidzorg kan maximum 1 euro/uur aanwezigheid op de zorgboerderij ontvangen zonder dat deze vergoeding beschouwd wordt als een vorm van loon.

Controle op de naleving van sociale wetgeving.

Het naleven van de sociale wetgeving wordt gecontroleerd door de federale sociale inspectiediensten. Zij hebben zonder aankondiging toegang tot alle plaatsen waar zij kunnen vermoeden dat er mensen tewerkgesteld zijn. Daar kunnen zij de identiteit van iedere persoon controleren en hem verhoren.

Ook op zorgboerderijen kunnen controles uitgevoerd worden. Mits de zorgboerderij een overeenkomst kan voorleggen, heeft dit tot nog toe geen problemen opgeleverd.

Informatie

www.werk.belgie.be/siodsirs/default.aspx?id=19872

- TIPS voor de zorgboerderij ter voorbereiding van een controle door de federale sociale inspectiedienst**
- Hou van alle overeenkomsten een uitgeprint exemplaar bij in één afzonderlijke map 'zorgboerderijovereenkomsten'. Eventueel kan je daarvoor de Kwaliteitsbox van Steunpunt Groene Zorg gebruiken.
 - Steek bij elke overeenkomst een kopie van de identiteitskaart van de zorggast. Dikwijls hebben zorggasten hun identiteitskaart niet op zak waardoor de inspectie hun identiteit niet kan controleren.
 - Heb je een tweede bedrijfszetel waar de zorggast regelmatig geactiveerd wordt, hou dan ook daar een exemplaar van de zorgboerderijovereenkomst bij.
 - Ga je regelmatig op verplaatsing met de zorggast (bv. tuinonderhoud, aankopen), bewaar dan een geprinte versie van de overeenkomst in jouw wagen.
 - Een onverwachte controle is voor iedereen, ook voor de zorggast, een indrukwekkende belevenis die extra stress en spanning veroorzaakt. Stel jouw zorggast, onmiddellijk gerust en meldt ook de inspecteur onmiddellijk dat jouw zorggast aanwezig is in het kader van een zorgboerderijovereenkomst. De ervaring leert dat de inspecteur de zorgboerderijovereenkomst niet in vraag stelt zodra hij die onder ogen krijgt.
 - Geniet je niet van de subsidiemaatregel en werk je voor het afsluiten van een zorgboerderijovereenkomst niet via het e-loket van het Agentschap voor Landbouw en Visserij: stuur een kopie van de overeenkomst naar Steunpunt Groene Zorg. De sociale inspectie gaat ervan uit dat alle niet-gesubsidieerde zorgboerderijovereenkomsten bewaard worden bij Steunpunt Groene Zorg. Ingeval van twijfel of betwisting kan de inspecteur bij het steunpunt terecht.

De zorgboerderij en het verbod op kinderarbeid

Voor alle kinderen onderworpen aan de voltijdse leerplicht is arbeid bij wet verboden. Die leeftijdsgrens ligt momenteel op 15 jaar. Naast de individuele afwijkingen die hierop kunnen toegestaan worden (bv. voor artistieke prestaties) geldt dat werkzaamheden die vallen binnen het kader van de opvoeding of vorming van het kind, geen inbreuk zijn op het verbod op kinderarbeid. De federale overheidsdienst die toezicht houdt op de naleving van de sociale wetten gaat ervan uit dat de activering van -15-jarigen op de zorgboerderij deel uitmaakt van de opvoeding en vorming van het kind, dit evenwel onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat deze activering gebeurt binnen het kader van de zorgboerderijovereenkomst. De federale overheidsdienst baseerde haar advies op de overeenkomst zoals die wordt aangeboden door het e-loket van het Agentschap voor Landbouw en Visserij en Steunpunt Groene Zorg vzw.

Informatie

gratis brochure 'Wegwijs in... de reglementering op de kinderarbeid', www.werk.belgie.be

4.3. Het sociaal statuut van de zorggast

4.3.1. Sociale uitkeringen

Indien de zorggast een sociale uitkering geniet zal de instantie die de uitkering verstrekt toestemming moeten geven voor de opstart van de zorgboerderijovereenkomst. De zorggast die geen toestemming heeft, loopt het risico zijn uitkering kwijt te spelen.

In de praktijk zal die vraag om toestemming neerkomen op een aanvraag om vrijwilligerswerk te mogen verrichten. Strikt genomen gaat het bij een zorgboerderijovereenkomst niet altijd om vrijwilligerswerk. Maar bij gebrek aan een aangepast kader is er geen andere mogelijkheid. Een statuut voor wie geactiveerd wordt in het kader van een zorgtraject bestaat immers in België niet. Bij gebrek daaraan vertrekken we vanuit het statuut dat de realiteit van de zorgboerderij het dichtst benadert: vrijwilligerswerk.

Bij de ondertekening van de zorgboerderijovereenkomst engageert de begeleidende dienst van de zorggast er zich toe het behoud van het sociaal statuut van de zorggast te bewaken. Het is bijgevolg aan de begeleidende voorziening om hierin stappen te ondernemen.

Welke instantie moet akkoord geven voor vrijwilligerswerk indien de zorggast een uitkering geniet?

De zorggast heeft :

- een werkloosheidsuitkering: de regionaal directeur van de RVA (www.rva.be)
- een ziekte- of invaliditeitsuitkering: de adviseerend geneesheer van het ziekenfonds waarbij de zorggast aangesloten is.
- een leefloon: de sociale dienst van het OCMW dat het leefloon uitkeert.

Er is geen toestemming voor vrijwilligerswerk nodig indien de zorggast een van volgende uitkeringen geniet:

- een pensioenuitkering
- een inkomensvervangende tegemoetkoming
- een uitkering van het Fonds voor Beroepsziekten/Arbeidsongevallen

Tip

- Een motiverend verslag van de begeleidende voorziening, gericht aan de instantie die de toestemming moet geven is wenselijk. Voeg dat verslag toe aan het aanvraagformulier.
- Welk aanvraagformulier je best gebruikt is soms afhankelijk van het statuut van de zorgboerderij. Bekijk voor de zorggast die een werkloosheidsuitkering geniet de toelichtingsnota op www.groenezorg.be.

Informatie

Over het statuut van zorggasten die geactiveerd worden in het kader van arbeidszorg vind je informatie bij de Ronde Tafel Arbeidszorg, www.arbeidszorg.be

4.3.2. De zorggast in vrijwilligersstatuut

Indien de zorgboerderij geen winstoogmerk heeft, kan overwogen worden om de zorggasten in een vrijwilligersstatuut te plaatsen. Dit heeft een aantal voordelen.

De zorggast komt als vrijwilliger in een gunstig statuut.

- het is een statuut dat wettelijk geregeld is en daardoor meer duidelijkheid schept, zeker voor de zorggast die geniet van een vervangingsinkomen
- de zorggast maakt aanspraak op een vergoeding van de gemaakte kosten. De zorgboerderij kan aan de zorggast de gemaakte kosten vergoeden. Zij is daar niet toe verplicht (tenzij dit zo is afgesproken in de vrijwilligersovereenkomst).

Ook voor de zorgboerderij is er met de vrijwilligersovereenkomst minder sprake van een wazige juridische verhouding. Vanuit het oogpunt van sociale wetgeving biedt het meer zekerheid. Het nieuwe besluit van de Vlaamse Regering maakt het voor de land- en tuinbouwer bovendien mogelijk om een subsidie te krijgen voor de zorgactiviteiten, ook indien hij de begeleiding van die zorgactiviteiten uitbesteedt aan een externe instantie bv. een vzw die de zorggast als vrijwilliger behandelt.

Een nadeel voor de zorgboerderij kan zijn dat de zorggast-vrijwilliger zijn aanspraak op vergoeding van gemaakte onkosten luider kan laten klinken. De zorgboerderij moet dus uitmaken of ze dit ervoor over heeft.

Hoe dan ook blijft er een fundamenteel probleem met de categorisering als vrijwilligerswerk. In werkelijkheid gaat het om een zorgtraject. In een zorgtraject staat de organisatie in dienst van de zorggast. Bij een vrijwilligersovereenkomst staat de vrijwilliger in dienst van de organisatie. Het is belangrijk om als zorgboerderij hieromtrent een bewuste keuze te maken en alle consequenties af te wegen.

4.4. Aansprakelijkheid en verzekering

Bij de uitoefening van de zorgboerderijovereenkomst kunnen de verschillende betrokken partijen slachtoffer worden van een voorval waardoor zij materiële of lichamelijke schade lijden. Voor sommige risico's kunnen zij zich verzekeren.

Met de ondertekening van de zorgboerderijovereenkomst engageren zowel de zorgboerderij, de voorziening als de zorggast zich tot de verzekering van hun burgerlijke aansprakelijkheid. Bovendien is het ten eerste aanbevolen dat het risico op lichamelijke letsels van de zorggast eveneens verzekerd wordt.

Informatie

Raadpleeg voor uitgebreide informatie over dit onderwerp de brochure 'Schade, aansprakelijkheid en verzekering op de zorgboerderij', uitgegeven door Steunpunt Groene Zorg.

4.5. Fiscaliteit

Dikwijls ontvangt de zorgboerderij een vergoeding voor gemaakte kosten (zie hfst. 6.2.1.). Kostenvergoedingen zijn niet belastbaar.

Dat ligt anders bij andere vergoedingen die de zorgboerderij kan ontvangen.

4.5.1. Fiscale regeling bij de subsidie voor land- en tuinbouwondernemingen

Als algemeen beginsel geldt dat de subsidie beschouwd wordt als een steunregeling voor de landbouwsector. De subsidie die de land- en tuinbouwer ontvangt in het kader van de diversificatie naar zorgboerderijactiviteiten (zie hfst. 6.1.1.) wordt aldus belast volgens de aanslagvoet die van toepassing is op premies en subsidies met een Europese grondslag. Momenteel is deze aanslagvoet 16,5%.

Het fiscale regime is evenwel verschillend naargelang de landbouwer een forfaitaire aangifte (volgens het barema) dan wel een aangifte volgens boekhouding doet.

4.5.1.1. Bij forfaitaire aangifte

De landbouwer die werkt met een forfaitaire aangifte hoeft deze subsidie niet bijkomend aan te geven vermits ervan mag uitgegaan worden dat deze inkomsten reeds verrekend zijn in de semi-brutowinst. Hij doet er evenwel voordeel bij door ze toch aan te geven (onder code 1605) waardoor een groter deel van zijn nettowinst zal belast worden aan het verlaagde tarief van 16,5%.

4.5.1.2. Bij aangifte volgens boekhouding

Indien de landbouwer zijn aangifte doet volgens boekhouding zal de aanslagvoet van 16,5% toegepast worden op het bedrag dat de zorgboerderij ontvangen heeft aan subsidie, verminderd met de kosten die de zorgboerderij heeft gemaakt bij de voorbereiding en uitvoering van de zorgboerderijactiviteit.

4.5.2. Fiscale regeling bij andere vergoedingen

Indien de zorgboer in het statuut van zelfstandige een vergoeding ontvangt voor zijn dienstverlening (zie hfst. 6.2.2. – 6.2.5.), is hij onderhevig aan de belastingregeling zoals die in het algemeen geldt voor zelfstandigen. Dit wil zeggen dat hij belast zal worden op de bedrijfsopbrengst (inkomsten verminderd met bedrijfskosten).

Is de zorgboerderij een vennootschap, dan zal de eventuele vergoeding die zij ontvangt, onderhevig zijn aan de fiscaliteit voor vennootschappen.

Het is ook mogelijk dat de zorgboer werknemer is, hetzij bij de zorgboerderij (die dan de vorm heeft van een rechtspersoon), hetzij bij de voorziening (in het geval van een onderaannemerschap in loondienst bij de voorziening). In dat geval zijn de inkomsten uit loon van de zorgboer onderworpen aan de personenbelasting. De zorgboer zal dan van zijn werkgever een fiscaal attest 281.10 ontvangen.

Wat geef ik aan als kosten?

- kosten voor kost en inwonen: bv. je biedt een tijdelijk verblijf aan de zorggast en ontvangt daarvoor vanwege de voorziening een dagvergoeding of je biedt de zorggast in dagbesteding drank en/of een maaltijd aan
- administratiekosten: bv. de tijd die je besteedt voor invulling van het e-loket of voor overlegmomenten met de hulpverlener van jouw zorggast.

Let op! De symbolische vergoeding die volwassen zorggasten in het kader van arbeidszorg van de zorgboer kunnen ontvangen (max. 1 euro/uur), wordt niet beschouwd als loon en kan in geen geval worden ingebracht als kostenpost.

4.6. Wonen en verblijven op de zorgboerderij

4.6.1. Kortverblijf, 'time-out met overnachting'

Hoewel deze formule ook heel zinvol kan zijn voor volwassen personen, wordt ze vooral toegepast door voorzieningen uit de bijzondere jeugdzorg. De jongeren kunnen op de hoeve verblijven voor een beperkte tijd (1 tot 2 weken) binnen de regelgeving rond zorgboerderijen. Het verblijf kan in de privéwoning zijn of in een aparte ingerichte studio. 24-uurs zorg heeft een grote invloed op het privéleven van de zorgboer. Wellicht daarvoor is het aantal boerderijen met dit aanbod beperkt.

4.6.2. Zorghotel op een zorgboerderij

Dit is niet mogelijk binnen de regelgeving rond zorgboerderijen, maar wel binnen de regelgeving rond hoevetoeisme. Er is vraag naar aangepaste vakantiemogelijkheden voor mensen met sociale, fysieke en mentale beperkingen. De voorwaarden en bijgevolg de inrichtingskosten, zijn aanzienlijk. Een voorbeeld is vzw De Kleppe (www.dekleppe.be). Deze organisatie biedt de combinatie aan van beleevingsdagen op de boerderij met een aangepast vakantieaanbod.

Informatie

Logeren in Vlaanderen, www.logereninvlaanderen.vakantieland.be/nl/info/6181/Starters.html

4.6.3. Zorgwonen op een boerderij

Binnen een bestaande woning is het mogelijk een ondergeschikte wooneenheid te creëren voor zover deze niet meer dan een derde van het totale woningvolume inneemt. Deze ondergeschikte wooneenheid mag enkel gebruikt worden voor de huisvesting van maximum 2 personen die ouder dan 65 jaar of hulpbehoevend zijn. Wat verstaan wordt onder 'hulpbehoevend' staat in de wetgeving niet omschreven.

In het bevolkingsregister worden de personen die in de ondergeschikte wooneenheid wonen, ingeschreven als een afzonderlijk gezin, zonder dat een bijkomend huisnummer dient te worden voorzien.

Toepasselijke wetgeving
Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening art. 4.1.1. 18° en art. 4.2.4.

Informatie
www.ruimtelijkeordening.be,
Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, Rijksregister, www.ibz.be

4.6.4. Verblijf op een zorgboerderij, met referentieadres bij OCMW

Een referentieadres is een 'administratief adres' bestemd voor personen die geen woonplaats hebben. Met een referentieadres is het mogelijk een persoon tijdelijk een dak boven het hoofd te bieden, zonder dat dit voor jou juridische gevolgen heeft. De persoon die bij jou verblijft wordt niet beschouwd als deel van het gezin en zijn aanwezigheid wordt niet beschouwd als een 'tweede gezin' op hetzelfde adres. Het is aangewezen het verblijf te beperken in tijd en een huurovereenkomst af te sluiten.

Toepasselijke wetgeving
Wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters en de identiteitskaarten.
KB van 16 juli 1992 betreffende de bevolkingsregisters en het vreemdelingenregister.

Informatie
Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, maatschappelijke integratie, www.mi-is.be

Wonen op de zorgboerderij?!

Wees voorzichtig met het ter beschikking stellen van woonegelegenheid op jouw zorgboerderij. Wanneer blijkt dat de activeringsdoelstelling, waarvoor de zorgboerderijovereenkomst bedoeld is, niet zo vlot loopt, kan de huisvesting van de zorggast op jouw bedrijf een zware hypotheek leggen. Een zorgboerderijovereenkomst kan steeds eenzijdig opgezegd worden (zowel door zorgboer, begeleidende dienst als zorggast), zonder opzegtermijn. Maar iemand van de ene op de andere dag zonder woning zetten, ligt heel wat moeilijker...

4.7. Vrijwilligerswerk op de zorgboerderij

De Wet op het Vrijwilligerswerk omschrijft vrijwilligerswerk als een onverplichte en onbezoldigde activiteit die georganiseerd wordt door een feitelijke vereniging of door een rechtspersoon zonder winstoogmerk. Een bedrijf kan geen vrijwilligerswerk organiseren. Een particulier persoon kan dat evenmin.

Wanneer is vrijwilligerswerk op de zorgboerderij wel mogelijk?

- de zorgboerderij is of maakt deel uit van een vzw of een andere rechtspersoon zonder winstoogmerk
- een particuliere uitbater sticht een feitelijke vereniging (d.w.z. twee of meer personen organiseren zich voor een niet-commerciële activiteit),
- een overheid baat een zorgboerderij uit,
- een land- of tuinbouwbedrijf kan samenwerken met een externe organisatie die een vrijwilliger op het bedrijf ter beschikking stelt ten behoeve van de begeleiding van de zorgboerderijactiviteiten. In dat geval is het niet de zorgboerderij die het vrijwilligerswerk organiseert maar wel de externe organisatie.

De organisatie die vrijwilligers inzet moet een aantal verplichtingen nakomen:

- een verzekering afsluiten die de burgerlijke aansprakelijkheid van de vrijwilliger dekt
- een informatienota overhandigen met daarin uitleg over de onbaatzuchtige doelstelling van de organisatie, de afgesloten verzekeringspolissen, de wijze van onkostenvergoeding, de deontologische aspecten van het vrijwilligerswerk

Toepasselijke wetgeving
Wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers

Informatie
www.vrijwilligerswetgeving.be

4.8. Schoolstage

Een zorgboerderijovereenkomst kan nooit gebruikt worden voor de uitvoering van een schoolstage. Een schoolstage maakt immers deel uit van een leerprogramma en heeft als doel beroepservaring op te doen. Dat geldt ook voor de sociaal-maatschappelijke training voor leerlingen uit het BuSO. De omzendbrief bepaalt immers dat voor dergelijke training, indien ze gebeurt op een stageplaats die op productie is gericht, een stageovereenkomst dient opgesteld en er dient voldaan te worden aan alle andere voorwaarden zoals voor stages.

Voor de begeleiding van een stagiair kan de landbouwer geen subsidie krijgen als zorgboerderij.

Informatie
Omsendbrief 16/09/2002 Leerlingenstages en sociaal-maatschappelijke training in het buitengewoon secundair onderwijs. www.ond.vlaanderen/edulex.be

5. De zorgboerderij als initiatief van een organisatie met sociaal doel

Her en der in het Vlaamse landschap rijzen initiatieven op, om kwetsbare mensen te activeren binnen de gezonde omgeving van dieren en planten. Land- en tuinbouwbedrijven en andere ondernemingen in de (para)-agrarische sector zijn daar een voorbeeld van. Daarnaast bestaan er private – en soms zelfs publieke – organisaties met een sociaal oogmerk. Vaak gaat het om pionierswerk, opgezet door sociale voorzieningen of door gedreven vrijwilligers die affiniteit hebben met de zorg- of welzijnssector. Na verloop van tijd kan zo'n werking uitgroeien tot een degelijke zorgboerderij. Dit soort van initiatieven heeft een groot potentieel om het aanbod aan Groene Zorg verder te doen groeien. Het biedt een reëel antwoord op een grote maatschappelijke nood.

In dit hoofdstuk proberen we de diversiteit van dergelijke organisaties in kaart te brengen.

5.1. Rechtsvormen

5.1.1. Een vereniging zonder winstoogmerk

Een zorgboerderij kan zich organiseren in een vereniging zonder winstoogmerk (vzw). Dit biedt meerdere voordelen o.a. met het oog op het beheer van sponsorgelden en giften, de organisatie van vrijwilligerswerk en van gemeenschapsgerichte activiteiten.

Kruiskenshoeve, Sint-Laureins, is een kleinschalig project, gedragen door verschillende voorzieningen, om time-out mogelijkheden te bieden aan jongeren die op één of andere manier vastlopen. De dagelijkse werking ligt in handen van Robert, de creatieve en enthousiaste initiatiefnemer, bijgestaan door vrijwilligers, stagiaires, studenten. Er werd een vzw opgericht en er wordt geïnvesteerd in een breed draagvlak waardoor de werkingskosten gefinancierd kunnen worden, o.a. dankzij sponsorgelden.

www.kruiskenshoeve.be

MetamorPHose, Diest, heeft haar stek gevonden in het gebouw en de tuin van een Freinetschool. De schoolkinderen kunnen er in contact komen met de natuur en haar vruchtbaarheid. Maar ook mensen uit kwetsbare groepen zijn welkom om mee te werken. De vereniging biedt tevens haar diensten aan in de nabijgelegen volkstuin en bij senioren aan huis.

Vanuit de vzw-structuur worden allerhande educatieve activiteiten opgezet. Het geheel wordt draaiende gehouden met de inzet van vrijwilligers.

<http://vzwmetamorphose.blogspot.be>

Een erkenning van de zorgboerderij als dagcentrum verkrijgen is enkel mogelijk voor vzw's. Enkel organisaties die reeds een erkenning van VAPH hebben, komen daarvoor in aanmerking. Het aantal plaatsen waarvoor men erkenning kan krijgen is strikt gereguleerd.

Emiliushoeve, Nijlen, is in 2004 opgestart door 2 therapeuten met antroposofische achtergrond. Op naam van vzw Baubo, kochten ze de hoeve met 3 hectaren grond. Aanvankelijk was de zorgactiviteit heel kleinschalig, met zeer veel vrijwillige inzet. Stap voor stap - dankzij sponsormiddelen - groeide de hoeve uit tot een mooie zorgboerderij. Sinds 2007 is er een officiële samenwerking met de nabijgelegen voorziening Iona vzw, waardoor er voor de Emiliushoeve een erkenning als dagcentrum mogelijk werd: dagcentrum vzw Baubo Emiliushoeve.

www.emiliushoeve.be

<http://iona-vzw.be/>

Indien een land- of tuinbouwbedrijf de activeringsactiviteiten van de zorggasten loskoppelt van de productieactiviteiten, kan het een zinvolle optie zijn om de zorgboerderijactiviteiten binnen de structuur van een vzw te organiseren.

vzw Papaver, Sint-Lievens Esse, werd opgericht in de schoot van het coöperatief tuinbouwbedrijf De Kollebloem. Papaver organiseert educatieve activiteiten en is ook actief als zorgboerderij. Dankzij de integratie van de zorgactiviteiten in een vzw kunnen ze de begeleiding van de zorggasten mee in handen geven van vrijwilligers.

www.kollebloem.be/papaver

De zogenaamde vzw-wet behandelt nog een andere rechtspersoon die minder in gebruik is nl. de stichting. De stichting is een rechtsvorm die toelaat een bestaand vermogen in te zetten voor een bepaald doel. Wanneer dat doel een algemeen belang dient kan ze het karakter van een stichting van openbaar nut krijgen. Een stichting wordt opgericht bij notariële akte. Een stichting van openbaar nut wordt, na opmaak van de akte, opgericht bij Koninklijk Besluit.

Zorgboerderij Ommersteyn, Dilsen-Stokkem, is een stichting van openbaar nut en werd in 2000 opgericht bij Koninklijk Besluit. De initiatiefnemers kregen zo het beheer over twee hoeves op het kasteeldomein van Rottem. De ene hoeve geeft onderdak aan een geitenbedrijf. Op de andere hoeve worden seizoengroenten gezaaid en geoogst. Er is ook een fruitboomgaard. Een 30-tal mensen uit kwetsbare groepen helpen er mee bij de voedselproductie. Ze baten een hoevewinkel uit en ontvangen als kijkboerderij talrijke bezoekers.

www.stichting-ommersteyn.be/home.html

Toepasselijke wetgeving

Wet van 27 juni 1921 betreffende de vereniging zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, gewijzigd bij de wet van 2 mei 2002.

Informatie

Het Vlaams studie- en documentatiecentrum voor vzw's bundelt alle informatie over de oprichting en het beheer van vzw's, www.vsdcc.be

5.1.2. Een coöperatieve vennootschap

De coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk (CBVA-SO) is een rechtsvorm die de mogelijkheid opent om sociale doelstellingen te koppelen aan productieve activiteiten. Deze financieringsvorm voor kapitaalopbouw wordt vaak gebruikt in de sociale economie en bij samenwerkingsverbanden tussen voorzieningen, vzw's of landbouwbedrijven. Het is een organisatievorm die we ook terugvinden in het Vlaamse zorgboerderijlandschap.

Rotonde vzw uit Brasschaat, een grote instelling voor personen met een beperking, heeft een bestaande instellingsboerderij omgevormd tot de open **zorg- en buurtboerderij 'Meander'**. De tuinbouwactiviteiten bleven bestaan, maar de veeteelt verdween. In de plaats daarvan kwamen: een samenwerking met het lokale vogelopvangcentrum, de opstart van een centrum voor hippotherapie en de openstelling van de boerderij voor buurtgerichte activiteiten. Dankzij deze diversificatie is het mogelijk om voor de zorggasten in elk seizoen, onafhankelijk van de weersomstandigheden, een aantrekkelijk activiteitenaanbod uit te werken. Voor de verschillende samenwerkende partners was de CBVA-SO de beste rechtsvorm. De partners participeren actief mee als 'aandeelhouders' van Meander en voelen zich zo meer op het beleid betrokken.

www.rotonde.eu

Aarde-nd-werk, Oostwinkel, is een coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk. De coöperatie is opgericht vanuit Netelvuur, een bedrijf dat kruiden kweekt en verwerkt. De coöperatie heeft de activiteiten van Netelvuur verruimd met het onderhoud van domeinen en parken die in het bezit zijn van kruiden. De eigenaars moeten lid zijn van de coöperatie om van de dienst gebruik te kunnen maken. De overige coöperatieleden zijn leveranciers van kruiden en verdelers van de producten die Netelvuur vervaardigt. Netelvuur kan via de coöperatie meer kruiden inzamelen, verwerken en afzetten. Heel deze onderneming wordt gerund met mensen uit kwetsbare groepen.

www.aardendwerk.be

Informatie

Over de organisatie van een coöperatie, www.cooperatievlaanderen.be, www.coopburo.be
Over de uitbouw van een buurtboerderij, brochure 'Lokale inbedding van zorgboerderijen', uitgegeven door Steunpunt Groene Zorg vzw.

5.1.3. Publieke rechtsvormen

De aangroei van zorgboerderijen laat ook lokale overheden niet onberoerd. In die mate zelfs dat sommige lokale besturen met het idee spelen een eigen zorgboerderij uit te bouwen. Leegstaande hoeves met een bijzondere waarde bieden soms de opportuniteit om er een sociale bestemming aan toe te wijzen. Binnen de publieke sector is er de mogelijkheid om aan een entiteit als een zorgboerderij een verzelfstandigde structuur te geven, als een intern of extern verzelfstandigd agentschap. Die verzelfstandiging biedt de mogelijkheid om de zorgboer-

derij met meer flexibiliteit te besturen in functie van de markt.

Een andere optie is een samenwerkingsverband waarin de publieke en de private sector, met behoud van hun eigen identiteit en verantwoordelijkheid, gezamenlijk een project realiseren. Zo kan bijvoorbeeld, in een publiek-private samenwerking, de overheid een hoeve ter beschikking stellen van een private uitbater.

Hoeve Hangerijn, Brugge, lag er tot 2010 verkommerd bij. Toen vatte Stad Brugge, die eigenaar was van de hoeve en omliggende grond, het plan op er een centrum voor dagactiviteiten te realiseren. Sinds 2012 staat de hoeve open voor de bewoners van nabijgelegen instellingen voor personen met een handicap of psychische moeilijkheden. Ze kunnen er de boerderijsfeer opsnuiven, een eigen stuk van de groentetuin bewerken, de dieren verzorgen of deelnemen aan de crea-activiteiten. Voor deelname aan activiteiten betalen de instellingen een democratisch tarief per deelnemer. Tevens wordt de vergaderzaal met keuken verhuurd aan derden. Een conciërge onderhoudt de boerderij. Voor de uitbouw van het activiteitenprogramma nam Stad Brugge een halftijdse coördinator in dienst.

Den Diepen Boomgaard, Grimbergen, is een historische hoeve die sedert 1989 eigendom is van de gemeente Grimbergen. De zorgorganisatie 'Broeders Van Liefde' heeft deze hoeve omgevormd tot sociale werkplaats. Mensen die om uiteenlopende redenen elders niet aan de slag raken, krijgen hier de kans werkervaring en vakkennis op te doen. Ze leren verantwoordelijkheid nemen, samenwerken, omgaan met klanten. Den Diepen Boomgaard is een **volwaardig biologisch groentebedrijf met hoevewinkel**.

www.diepenboomgaard.be

5.2. Nevenactiviteiten

Net als gangbare agrarische bedrijven, kunnen organisaties die met een sociaal oogmerk aan land- of tuinbouw doen, nevenactiviteiten ontwikkelen. We denken hierbij aan : toerisme, hoeveverkoop, verhuur van een ontmoetingsruimte, recreatieve infrastructuur, ... Op de zorgboerderij kunnen ook ambachtelijke producten vervaardigd worden (bv. aanmaakhout, bitjes voor paarden, strooien borstels, decoratiemateriaal, ...).

Op die manier kan de zorgboerderij het activiteitenaanbod voor de zorggasten verruimen. Bovendien kan de verkoop van producten en diensten bijkomende opbrengsten opleveren. Dergelijke activiteiten versterken tevens de inbedding van de zorgboerderij in de lokale gemeenschap.

Hoeve Hangerijn heeft van bij de start de kaart getrokken van een buurtgerichte werking. Er is een ruime ontmoetingszaal waarvan de partnerorganisaties, buurtscholen en particulieren gebruik kunnen maken. Hoeve Hangerijn hanteert een prijsbeleid dat zowel sociaal als economisch verantwoord is. Voor particulieren die er een privéfeest organiseren, wordt een hogere prijs gevraagd dan aan de partnerorganisaties.

www.brugge.be/hoeve-hangerijn-2

Rotonde biedt op het terrein van zorg- en buurtboerderij 'Meander' hippotherapie aan. Dit aanbod is toegankelijk voor de eigen cliënten van Rotonde en van de partnerorganisaties. Ook particulieren kunnen er gebruik van maken. De hippotherapie wordt aangeboden aan terugbetalingstarief door de mutualiteit. Voor particulieren rekent Meander de gewone prijs zoals op een reguliere manege. De gespecialiseerde begeleider krijgen ze er bovenop. De infrastructuur op het domein van Meander staat ook ter beschikking voor inclusieve kampen.

Verwerking van producten

De producten die je op de hoeve samen met de zorggasten vervaardigt, kan je te koop aanbieden in een hoevewinkel.

Hou er rekening mee dat voor de certificering inzake voedselveiligheid, de hulp van zorggasten bij de bereiding van voedingswaren niet is toegestaan. Een landbouwbedrijf dat aan thuisverwerking doet (bv. zuivel- of vleesverwerking) mag de zorggast dus niet betrekken bij die verwerkingsactiviteiten.

Voor doelgroepwerknemers in een maatwerkbedrijf gelden dezelfde hygiëneregels als voor alle andere personeelsleden die actief zijn op vlak van voedselverwerking en -bereiding.

5.3. Belangrijke regelgeving

Net als landbouwbedrijven moeten ook andere ondernemingen en initiatieven die actief zijn in de voedselproductie (bv. in een particulier kleinschalig initiatief, instellingsboerderij, een dagcentrum, een maatwerkbedrijf), rekening houden met specifieke regelgeving die eigen is aan landbouwproductie. Hieronder een overzicht van de belangrijkste relevante instanties.

Departement landbouw en visserij www.lv.vlaanderen.be

Hier vind je een schat aan informatie over de regelgeving in verband met agrarische bedrijfsvoering.

Provinciaal landbouwloket

Hier kan je terecht voor o.a. cijfermateriaal, subsidies, landchapszorg, waterzuivering en rattenbestrijding.

Departement leefmilieu, natuur en energie www.lne.be

Voor de landbouw zijn hierbij o.a. belangrijk: de milieuvergunningen (binnenkort omgevingsvergunning), het Vlaamse milieubeleid, Vlarem, dierenwelzijn...

VLM - Vlaamse Landmaatschappij www.vlm.be

Voor de Vlaamse land- en tuinbouw is hierbij o.a. belangrijk: de info over de mestbank en de beheersovereenkomsten.

VMM - Vlaamse Milieumaatschappij www.vmm.be

Via informatie en sensibilisatie wil ze de bedrijven, de burgers en de landbouwers aanzetten tot milieusparend gedrag. Voor de land- en tuinbouw is o.a. belangrijk de info rond de waterheffing.

FAVV - Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen www.favv.be

De hoofdopdrachten van het Voedselagentschap zijn: controle, onderzoek en keuring van voedingsmiddelen en hun grondstoffen in alle stadia van de voedselketen, afleveren van erkenningen, vergunningen en toelatingen om activiteiten in de voedselketen te mogen uitoefenen, uitwerking van traceer- en identificatiesystemen om de voedingsmiddelen en hun grondstoffen in alle stadia van hun productie en verwerking te volgen (HACCP-normen), dierenwelzijn, phytosanitaire controles en sommige kwaliteitscontroles in de plantaardige sector.

DGZ - Diergezondheidszorg www.dgz.be

Diergezondheidszorg Vlaanderen voert opdrachten uit m.b.t. de dierenziektebestrijding en de gezondheidszorg van de voedselproducerende dieren. Voor de land- en tuinbouw is hierbij o.a. belangrijk: Sanitel (een verplicht identificatiesysteem voor alle schapen, geiten, runderen en varkens), sanitair attest, dierenziekten,...

Fytoweb www.fytoweb.fgov.be

Deze website geeft toegang tot de databank van de erkenningen van gewasbeschermingsmiddelen. Ze kunnen de keuze helpen vergemakkelijken uit de wijde waaier van erkende middelen in België.

Vlam, Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing www.vlam.be

De VLAM voert een marketingbeleid voor de Vlaamse land- en tuinbouw, de visserij en de agroalimentaire sector. De geïnteresseerde Vlaamse land- en tuinbouwer vindt zijn gading in de eerste plaats in het luik voor professionele bezoekers.

Steunpunt Hoeveproducten www.steunpunthoeveproducten.be

Hier kan je terecht voor ondersteuning bij de organisatie van thuisverkoop.

Logeren in Vlaanderen www.logereninvlaanderen.vakantieland.be, www.vlaanderen.be/int/logies

Wie de inrichting van een hoeveverblijf of boerderijkamers overweegt moet rekening houden met het Vlaamse logies-decreet.

Ruimte Vlaanderen www.ruimtevlaanderen.be

Heel vaak gaan bedrijfsaanpassingen gepaard met werkzaamheden waarvoor een stedenbouwkundige vergunning nodig is. Alle regelgeving in verband met ruimtelijke ordening staat op deze site gebundeld.

Agentschap Wonen Vlaanderen www.wonenvlaanderen.be

Voor informatie over alle mogelijke steunmaatregelen en premies

6. Financiering van de zorgboerderij

6.1. Overheidssteun voor de zorgboerderij

De subsidie mag niet beschouwd worden als een vergoeding voor de begeleiding van de zorggast. Het is een economische maatregel, geen welzijnsmaatregel.

6.1.1. De zorgboerderijsubsidie

6.1.1.1. Wat en hoeveel?

De zorgboerderijsubsidie is een maatregel die kadert in het Vlaams landbouwbeleid. Ze dient als aanmoediging en compensatie voor land- en tuinbouwers die op hun bedrijf zorgactiviteiten op zich nemen.

Het land- of tuinbouwbedrijf maakt aanspraak op een bedrag van 20 euro subsidie per halve dag (= ten minste 3 uren) dat één of meer zorggasten op het bedrijf geactiveerd worden. De zorgboerderij kan nooit meer dan 40 euro/dag ontvangen.

Toepasselijke wetgeving

Besluit van de Vlaamse Regering 20/12/2013 tot toekenning van subsidies aan land- en tuinbouwers voor de diversificatie naar zorgboerderijactiviteiten.

Ministerieel Besluit 20/12/2013

Informatie

Het Departement Landbouw en Visserij is verantwoordelijk voor de subsidiemaatregel, www.lv.vlaanderen.be, rubriek 'subsidies'

Voor de administratieve procedure via het e-loket kan je terecht bij het Agentschap voor Landbouw en Visserij, www.landbouwwlaanderen.be

Zowel over de maatregel als over de aanvraagprocedure vind je veel informatie bij Steunpunt Groene Zorg, www.groenezorg.be. Op deze website vind je o.a. een uitgewerkte handleiding voor de procedure via e-loket.

6.1.1.2. Voorwaarden

Enkel een land- of tuinbouwbedrijf dat professioneel wordt uitgebaat kan aanspraak maken op de subsidie. Het bedrijf moet een overeenkomst opmaken met een erkende voorziening.

- Een land- of tuinbouwbedrijf
Het bedrijf kan verschillende vormen aannemen: een natuurlijk persoon, een landbouwenootschap, een handelsvennootschap of een consumentencoöperatie. De 'professionaliteit' van het bedrijf wordt bepaald op basis van de berekening van het bruto bedrijfsresultaat. Dat moet ten minste 30.000 euro bedragen. Ook de inkomsten uit verbredingsactiviteiten worden meegeteld bij de berekening van het bedrijfsresultaat. Als voorwaarde geldt tevens dat de bedrijfsuitbater niet meer dan 18.000 euro inkomsten mag verwerven uit activiteiten buiten het landbouwbedrijf.

- Een erkende voorziening
De voorziening waarmee het land- of tuinbouwbedrijf een zorgboerderijovereenkomst afsluit, moet een erkenning hebben binnen het Beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Uitgesloten zijn evenwel organisaties die activiteiten uitoefenen op het domein van het medisch verantwoord sporten of van de kinderopvang. Een uitzondering geldt voor de centra voor leerlingenbegeleiding. Deze hebben een erkenning binnen het Beleidsdomein Onderwijs en Vorming en kunnen toch een subsidieerbare zorgboerderijovereenkomst afsluiten.

Ook zorgboerderijovereenkomsten met overheidsvoorzieningen binnen de welzijnssector, zoals Gemeenschapscentra of sociale diensten van de Jeugdrechtbank, geven recht op een subsidie.

6.1.1.3. Aanvraagprocedure

De administratieve afhandeling van de aanvraag voor een zorgboerderijsubsidie kan uitsluitend via het e-loket van het Agentschap voor Landbouw en Visserij.

6.1.2. Investeringssteun

Het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) ondersteunt bedrijven die aanpassingswerken uitvoeren om de toegankelijkheid van de inrichting te optimaliseren in functie van zorgboerderijactiviteiten.

6.1.2.1. Voorwaarden voor de aanvrager

De aanvrager is landbouwer in neven- of hoofdberoep en heeft een bewijs van vakbekwaamheid. Het land- of tuinbouwbedrijf van een sociale instelling dat wordt uitgebaat door een vakbekwame landbouwer kan, onder dezelfde voorwaarden, aanspraak maken op dezelfde steun.

6.1.2.2. Vorm en omvang van de steun

Het bedrijf krijgt de steun in de vorm van een rente-subsidie. Indien de aanvrager geen lening aangaat kan de steun ook verleend worden onder de vorm van een kapitaalsubsidie.

De investeringssteun voor aanpassingswerken in functie van zorgboerderijactiviteiten bedraagt 28% van de totale investering. Het bedrijf kan die steun slechts bekomen indien de totale investeringskost ten minste 15.000 euro bedraagt. Die investering hoeft echter niet uitsluitend in functie van de zorgactiviteit te staan.

Bv. De landbouwer richt een oude stal in als hoevewinkel. Naast de winkel voorziet hij een plaats waar de zorggasten zich kunnen omkleden en wassen. Hoewel de kost voor de inrichting van de ruimte voor de zorggasten slechts 10.000 euro bedraagt, zal hij hierop toch een steun van 28% ontvangen omdat de totale investering, met inbegrip van de hoevewinkel, 35.000 euro bedraagt.

6.1.2.3. Aanvraagprocedure

De steunaanvraag moet ingediend worden vooraleer er een definitieve beslissing tot investering is genomen. De aanvraag verloopt via het e-loket van het Agentschap voor Landbouw en Visserij www.landbouwvlaanderen.be

Toepasselijke Wetgeving

Besluit van de Vlaamse Regering van 24 november 2000 betreffende steun aan de investeringen en aan de installatie in de landbouw.

Informatie

We geven in deze brochure slechts de hoofdlijnen van de regeling voor investeringssteun. Voor gedetailleerde informatie over welke steun mogelijk is onder welke voorwaarden verwijzen we naar de website van het Departement Landbouw en Visserij <http://lv.vlaanderen.be/>

6.1.3. Projectondersteuning

Sommige semipublieke instellingen ondersteunen (vernieuwende) sociale projecten. Het loont de moeite om de mogelijkheden te onderzoeken. Creativiteit en ondernemerschap zijn de voorwaarden om van dergelijke instanties projectondersteuning te verwerven. We sommen enkele organisaties op.

De **Koning Boudewijnstichting** ondersteunt projecten binnen thema's als armoede en sociale rechtvaardigheid, filantropie, gezondheid, maatschappelijk engagement. Door de jaren heen verwierf de stichting veel vertrouwen waardoor zij, naast het beheer van het eigen fonds, ook dat van talrijke andere fondsen en legaten kreeg toevertrouwd. www.kbs-frb.be

De **Nationale Loterij** is een NV van publiek recht. Ze heeft als opdracht om kansspelen op een maatschappelijk verantwoorde manier te organiseren. De opbrengsten uit de kansspelen laat ze terugvloeden naar de samenleving. Dit gebeurt door sponsoring van evenementen en subsidiëring van projecten. Ook sociale evenementen en projecten komen in aanmerking. De subsidies worden toegekend door de Vlaamse of federale regering, naargelang tot wiens bevoegdheid het thema behoort. www.lotto.be

Leader staat voor 'Liaison entre actions de développement de l'économie rurale'. Het is een gebiedsgerichte methodiek die past binnen het Europees programma voor plattelandsontwikkeling. Binnen dat programma kan elke deelstaat rurale gebieden afbakenen en daarbinnen een groep van plaatselijke verantwoordelijken aanstellen. Die plaatselijke groep maakt een regionaal ontwikkelingsplan waarop lokale actoren kunnen inspelen met projecten. Een gedeelte van de kosten voor die

projecten wordt door de provinciale, Vlaamse en Europese overheid betaald. Binnen de thematische keuzes die plaatselijke groep afbakt, kunnen organisaties projecten indienen. Soms laat de plaatselijke groep toe dat ook ondernemers projectfinanciering krijgen. Van 2014 tot 2020 lopen er nieuwe ontwikkelingsplannen in 10 tot 15 regio's in Vlaanderen. De ontwikkelingsplannen zijn bij het verschijnen van deze brochure nog niet gereed. Het is daarom nog even afwachten welke regio's Groene Zorg als een te ontwikkelen doelstelling selecteren en of daarin ondernemingen eigen projecten kunnen indienen. www.ruraalnetwerk.be

6.1.4. Steun van de lokale overheid

Lokale besturen dragen hun zorgboerderijen dikwijls een warm hart toe. Met kleine tussenkomsten en maatregelen kunnen ze de zorgboerderijen uit hun gemeente een hart onder de riem steken.

Informatie

Brochure 'Lokale inbedding van zorgboerderijen', uitgegeven door Steunpunt Groene Zorg, pp. 28-31.

Welke kosten kan een zorgboerderij aanrekenen?

Maaltijd, drank
Gebruik van de accommodatie
Tijdelijk verblijf
Kosten voor overleg

6.2. Vergoedingen voor de zorgboerderij

6.2.1. Kostenvergoeding

De zorgboerderijovereenkomst biedt de zorgboerderij de mogelijkheid om een vergoeding te vragen voor de kosten die zij maakt. Die vergoeding is echter niet standaard voorzien. Er moet bij de start van elke overeenkomst een afspraak over gemaakt worden. Dat blijkt in de praktijk niet zo vanzelfsprekend. Voorzieningen klagen dat ze geen budget hebben voor dergelijke vergoeding en de zorggasten zelf zijn vaak niet zo bemiddeld. Voor zorgboerderijen die geen aanspraak maken op de subsidie van het Agentschap voor Landbouw en Visserij, blijkt nochtans de terugbetaling van kosten vaak de enige mogelijke vorm van vergoeding.

Indien kosten worden uitbetaald, zal dit meestal verlopen via de voorziening.

6.2.2. Vergoeding via het persoonlijk assistentiebudget

Het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) kent aan sommige mensen met een beperking een persoonlijk assistentiebudget (PAB) toe. Dat budget moet hen toelaten om zelf iemand te betalen die hen assistentie verleent bij de handelingen van algemeen dagelijks levensonderhoud. Het kan gaan om hulp in het huishouden, hulp bij persoonlijke verzorging, hulp bij verplaatsing e.d.m. Ook de assistentie bij dagbestedingsactiviteiten kan met het PAB vergoed worden.

Met zijn PAB kan de persoon met een handicap ofwel een persoonlijke assistent in dienst nemen, ofwel een aannemingscontract afsluiten met een persoonlijk assistent die werkt in een zelfstandig statuut. In het eerste geval wordt de persoonlijke assistent werknemer bij de PAB-houder. In de andere situatie levert hij als zelfstandige diensten aan de persoon met een handicap.

Het is binnen deze laatste formule dat samenwerking met een zorgboerderij mogelijk is. Indien de houder van het persoonlijk assistentiebudget, een deel van zijn budget wil inzetten voor zinvolle dagbesteding in Groene Zorg, kan hij een aannemingscontract afsluiten met een zorgboerderij. De zorggast vergoedt dan rechtstreeks de zorgboer.

Een knelpunt binnen deze vorm van samenwerking is de afwezigheid van een begeleidende voorziening die verantwoordelijkheid draagt over de kwaliteitszorg (zie hfst. 3.1.1.). De budgethouder kan dit verhelpen door een deel van zijn budget ter beschikking te stellen van een erkende voorziening, die dan de begeleiding op zich neemt.

Inschrijving Kruispuntbank

Om zorgactiviteiten aan te nemen moet de zorgboerderij zich in de Kruispuntbank voor Ondernemingen inschrijven, onder de code 88.996 (algemeen welzijnswerk zonder huisvesting) of 88.999 (andere vormen van maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting). Voor de zelfstandige uitoefening van de activiteit van persoonlijk assistent is er geen kwalificatievereiste.

Let op! Indien de zorgboerderij het persoonlijk assistentschap combineert met andere vormen van dienstverlening, kunnen er wel kwalificatievereisten zijn (bv. je biedt verblijf of eten aan de zorggast). Neem daarom steeds contact met jouw sociaal verzekeringskantoor alvorens de activiteit van persoonlijk assistent aan te vatten.

Informatie

www.vaph.be/vlafo/view/nl

Budgethoudersverenigingen:

www.onafhankelijkleven.be, www.absoluutvzw.be

6.2.3. Persoonsvolgend budget

Vanaf 2015 zullen personen met een handicap kunnen beschikken over een persoonsvolgend budget.

Mensen met een hoge nood aan zorg en ondersteuning zullen met dat budget enkel terecht kunnen bij erkende welzijns- en zorgvoorzieningen. Voor hen zal de toegang tot een zorgboerderij blijven verlopen via een afspraak met de voorziening die hen ondersteunt.

Personen waarvan het VAPH vaststelt dat hun nood aan zorg en ondersteuning beperkt is, zullen in de toekomst aanspraak kunnen maken op een basisondersteuningsbudget. Dat budget zullen zij vrij kunnen besteden aan rechtstreeks toegankelijke hulp. De persoon met een handicap zou ermee, net zoals bij het PAB, terecht kunnen op een zorgboerderij.

Momenteel zijn de uitvoeringbesluiten van dit nieuwe decreet nog niet bekend. Het is op het moment van publicatie van deze gids daarom nog onvoldoende duidelijk welke voorwaarden en procedures van toepassing zullen zijn.

Toepasselijke Wetgeving

Decreet van 25 april 2014 houdende de persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap en tot hervorming van de wijze van financiering van de zorg en de ondersteuning voor personen met een handicap.

Informatie

Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, <https://www.vaph.be/pvf/> of op de Vlaamse Infolijn 1700

6.2.4. Onderaanneming

De zorgboerderij kan als aannemer voor een voorziening werken. Het is een model dat in Vlaanderen zo goed als niet wordt toegepast maar dat in Nederland frequenter voorkomt. De zorgboerderij heeft dan een vast samenwerkingsverband met een bepaalde voorziening.

- de uitbater of medewerker werkt in loondienst bij de voorziening maar is permanent tewerkgesteld op de zorgboerderij of
- de uitbater factureert als zelfstandig ondernemer per (halve) dagprestatie een kostprijs aan de voorziening

Het is mogelijk dat de voorziening aan de zorgboer voorwaarden stelt (zoals diplomavereiste) alvorens met hem in onderaanneming te werken.

6.2.5. Gebruikerstarief

De zorgboerderij zou ook een gebruikerstarief kunnen aanrekenen. De betaling van de zorgboerderij gebeurt dan niet via de voorziening maar rechtstreeks door de gebruikers.

De aanrekening van een gebruikerstarief zal zorggasten die het minder breed hebben wellicht afschrikken. Maar ongetwijfeld zijn er mensen die graag een bijdrage betalen om het isolement waarin ze leven te doorbreken.

Een zorgboerderij stelt zich op zaterdagvoormiddag open voor kinderen met een beperking. De uitbaters van de zorgboerderij rekenen daarvoor een tarief dat de ouders betalen.

Een zorgboerderij heeft een oude schuur ingericht en ontvangt daar oudere mensen. De bezoekers zijn mensen die alleen wonen of in een rusthuis verblijven. Ze komen wekelijks een dag naar de zorgboerderij om er deel te nemen aan de groepsactiviteiten. Ze betalen daarvoor een dagvergoeding.

6.2.6. Alternatieve financieringsmogelijkheden

Her en der zijn er alternatieve financieringsbronnen aan te boren. Voor elk van onderstaande mogelijkheden gelden specifieke voorwaarden. We verwijzen daarom telkens naar de desbetreffende website voor gedetailleerde informatie.

Giften inzamelen is één van de meest eenvoudige financieringsvormen, zeker voor zorgboerderijen met een sterk lokaal netwerk. Ook via internet en sociale media zijn er mogelijkheden om fondsen te werven zoals: www.ikwilhelpen.be, www.socrowd.be

Meer info over fiscaal aftrekbare giften: http://financien.belgium.be/nl/vzws/giften/welke_verenigingen

Projectfinanciering : er bestaan diverse mecenaatfondsen (Cera, Fortis, ING, fonds Lode Verbeeck) en service clubs (Rotary, Kiwanis, Marnixring, ...) waarbij je kan aankloppen voor de financiering van kleine deelprojecten.

Via een **duolegaat** (vzw-legaat) kan men een schenking doen aan een goed doel en tegelijkertijd de andere erfenamen bevoordelen: www.testament.be

Renteloze leningen : Organisaties als Netwerk Rentevrij cvba en Hefboom cvba verlenen renteloze leningen aan organisaties die mens en milieu centraal stellen.

Hoe pak ik het aan om als particulier of organisatie een zorgboerderij op te starten?

- Bezoek bestaande zorgboerderijen, van verschillende types: vraag uitleg bij praktische aanpak, algemene organisatie, rechtsvorm, financiering. Weet dat de verschillen tussen Vlaamse en Nederlandse zorgboerderijen te maken hebben met verschillende financieringssystemen.
- Maak een realistisch plan: Wat wil je precies doen, welke activiteiten kan je aanbieden op de locatie die je voor ogen hebt, kosten, beschikbare middelen, partners/stakeholders...?
- Hoe kan je een kwaliteitsgericht aanbod uitwerken?
- Waaruit haal je als initiatiefnemer je eigen inkomsten, wetende dat de zorgboerderij de eerste jaren vaak puur vrijwilligerswerk zal zijn?
- Op welke ondersteuning kan je rekenen: lokaal netwerk, mogelijke samenwerking, vrijwilligers?
- Kies de meest geschikte rechtsvorm. Voor particulieren is een vzw oprichten haalbaar. Voor bedrijven en bestaande organisaties kan een CVBA-SO interessante mogelijkheden bieden.
- Ga na met welke regelgeving je rekening dient te houden.
- Doe beroep op de kennis en het advies van Steunpunt Groene Zorg

ADDENDUM 1 HOE OMGAAN MET ONDERSTEUNINGSNODEN?

Dit addendum is een aanvulling bij hoofdstuk 2. Het geeft aan op welke manier de begeleider op een zorgboerderij kan tussenkomen opdat de vooropgestelde doelstellingen bij de zorggast kunnen bewerkstelligd worden.

In de brochure 'Hulpboer zoekt zorgboerderij', uitgegeven door Steunpunt Groene Zorg, staat de methodiek beschreven voor het vinden van een passende zorgboerderij. Deze methodiek gaat uit van de ondersteuningsnoden die de zorggasten in hun gedragingen aangeven. Voor de omschrijving van deze ondersteuningsnoden heeft het steunpunt zijn inspiratie gevonden in het gezinsondersteunend model van Walter Hellinckx.

In dit aanvullend gedeelte geven we een beschrijving van de ondersteunende handelingen die de zorgboer(in) kan stellen om tegemoet te komen aan de noden van de zorggast.

1. Nood aan structuur

Veel zorggasten hebben nood aan structuur. Structuur betekent: duidelijkheid en voorspelbaarheid. Een boerderij biedt vaak automatisch structuur: bv. dieren krijgen op vaste tijdstippen eten, dieren hebben een vast hok, dieren moeten elke dag verzorgd worden. Bij sommige zorggasten is duidelijkheid en voorspelbaarheid absoluut noodzakelijk om te kunnen functioneren. Van de zorgboerderij wordt verwacht dat hiervoor extra aandacht is.

Structuur aanbrengen in de tijd

Zorggasten die veel structuur nodig hebben, functioneren vlotter als alles in een vaste volgorde en op vaste tijden gebeurt. Voorspelbaarheid is belangrijk omdat het zorgt voor duidelijkheid, houvast en zekerheid. Voor sommige zorggasten is het verwarrend en chaotisch als er soms wel en soms geen pauze is, als er vaak onverwachte gebeurtenissen zijn, als er lege momenten zijn, als er wegens gebrek aan werk soms naar de TV of in de krant gekeken wordt of als er lang gekletst wordt in de keuken i.p.v. tijdig aan het werk te gaan. Het vereist van

de zorgboer dat hij zelf punctueel en goed georganiseerd is. Onverwachte gebeurtenissen zijn nooit volledig uit te sluiten op een boerderij. Maar het helpt om vooraf aan te kondigen dat er die dag iets speciaals zal gebeuren.

PRAKTISCHE TIPS

- Doe zelf een **uurwerk** aan, of hang een klok in de ruimte waar gewerkt wordt.
- Bouw **vaste gewoontes** in: bv. steeds de dag starten met het omkleden in de omkleedruimte, 'laarzen aandoen' betekent dan 'aan het werk gaan'; eerst de taken doen in de stal van het kleinvee en dan de taken doen bij het grootvee; steeds een pauzemoment inlassen en enkel tijdens de pauze roken; voor het eten naar het toilet gaan en handen wassen.
- Maak duidelijke afspraken en houd je zelf aan de gemaakte **afspraken**: bv. sommige zorggasten proberen om nog een beetje langer te blijven op de boerderij; wees duidelijk door consequent het einduur aan te houden.
- Maak een **dagplanning** op voordat de zorggast komt. Je kan dit doen met een eenvoudig takenlijstje: bv. taken in de voormiddag, taken in de namiddag, telkens met een tijdsaanduiding (start, pauzes, einde). Door een goede planning voorkom je lege momenten. Je kan ook anticiperen op mogelijke lege momenten door een taak te voorzien dat de zorggast steeds kan uitvoeren: bv. vegen in de voeder-gang.

Hij geniet van de gezellige sfeer, maar toch is het belangrijk dat hij op het vaste uur naar huis vertrekt. Goede afspraken, maken goede vrienden.

Structuur aanreiken in de ruimte

Zorggasten die veel structuur nodig hebben, functioneren vlotter als er orde en overzicht is op de boerderij. Herkenbaarheid is belangrijk omdat het zorgt voor duidelijkheid, veiligheid en zekerheid. Voor sommige zorggasten is het verwarrend als het werkmateriaal overal kan liggen, als het niet duidelijk is waar je wel en niet mag binnengaan, als de boerderij een chaos is van gebouwen, bijgebouwen, stallen en loods.

Roken gebeurt op een vaste plek, met een vaste asbak, op vaste uren.

PRAKTISCHE TIPS

- Zorg voor **orde** en **overzicht** op het erf en in de ruimtes waar gewerkt wordt.
- Bij de opstart is het belangrijk om het **erf** en de **functie van de gebouwen** te overlopen: de namen van de verschillende gebouwen en ruimten, waarvoor dienen ze, welke dieren zijn er?
- De **herkenbaarheid** van de gebouwen kan je verhogen door een symbool op de deur/poort te hangen.
- Voor aanmaak van **pictogrammen** kan je terecht op www.sdera.org.au
- Het is goed om de verschillende werkzaamheden steeds uit te voeren op de **vaste plek**: bv. groenten schoonmaken op een vaste plek in de loods, bakken afspreken op een andere plek in de loods, houtklussen in de schuur,...
- Maak een duidelijk **onderscheid tussen werkruimtes en privéruimtes**. Ook is het belangrijk om afspraken te maken over het binnengaan van de privégebouwen van de zorgboer: bv. enkel wanneer er iets wordt gedronken of gegeten.
- Voorzie voldoende **werkmateriaal**: borstels, emmers, kruiwagens worden vaak op verschillende plekken gebruikt. Het is verwarrend als je dat materiaal steeds elders moet opzoeken. bv. geef de borstel die gebruikt wordt in de melkstal een vaste plek in de melkstal en geef de borstel die gebruikt wordt in de kleinveeststal een plaats in die stal. Om kleiner werkmateriaal een plek te geven, kan je gebruik maken van handige opbergssystemen (bakken, rekken, emmers waarop je met een kleurtje of een foto aangeeft waarvoor ze dienen).

Structuur bij het geven van de opdrachten

Ook opdrachten kunnen op een gestructureerde manier gegeven worden. Probeer niet alles in één keer uit te leggen maar doe dit stap voor stap, in korte en duidelijke zinnen. Van de zorgboer wordt verwacht dat hij zelf gestructureerd denkt en het helder kan uitleggen.

De zwarte plakband op de schop maakt duidelijk in welke stal deze schop hoort.

Tijdens de rondleiding toon ik alle plekken waar we zullen werken: de stallen, de dieren, het voeder, het materiaal, het erf. Dat helpt om de schrik voor het onbekende weg te nemen.

PRAKTISCHE TIPS

- Geef bij de opdrachten **korte, duidelijke instructies**. Zo weet de zorggast wat er precies verwacht wordt. bv. niet de opdracht geven "Jij mag ajuinen planten", maar duidelijk overlopen "Jij mag in dit rijtje een ajuin leggen in elk putje."
- Je geeft best **enkelvoudige opdrachten**. Splits de taak daarom op in deeltaken: een werkje wordt dan stap voor stap uitgevoerd: bv. 'kalfjes melk geven' bestaat uit de volgende stappen: emmers klaarzetten, melk klaarmaken, melk geven aan de kalfjes, emmers proper maken en wegzetten. Per deeltaak geef je dan de bijhorende instructies. Pas als die deeltaak afgewerkt is, geef je de volgende instructies.
- Het kan ook helpen om een **aftekenlijst** te maken met de verschillende opdrachten die op een bepaalde dag kunnen gedaan worden. Zo is het ook voor de zorgboer overzichtelijk. Aan de zorggast biedt het structuur om op te volgen wat er nog moet gebeuren: bv. als de taak 'kalfjes melk geven' klaar is, een kruisje zetten en pas dan beginnen met de volgende taak.
- Je laat best door **steeds dezelfde persoon** de opdrachten geven. Zo wordt de opdracht telkens op dezelfde manier aangebracht.

Voor onze hulpboer is het nodig om de taken steeds in een vaste volgorde af te werken.

2. Ondersteuning om nieuwe dingen aan te leren

Op de zorgboerderij zijn er heel wat taken die men eerst moet aanleren. Voor sommige zorggasten is werkelijk alles nieuw. Dan is het noodzakelijk om hen met geduld, de taken stap voor stap aan te leren. Niet enkel mensen met een verstandelijke beperking maar ook heel wat jongeren en volwassenen zonder een mentale beperking hebben hier baat bij.

PRAKTISCHE TIPS

- Korte zinnen en concrete woorden werken het beste. Bv. 'doe 2 scheppen korrels in de emmer': welke korrels? Uit welke zak? In welke emmer? Met welke schep? Als er verwarring is omdat de korrels, de zakken en de emmers teveel op mekaar gelijken, dan helpt het om het verschil duidelijk te maken door middel van kleuren en foto's.
- Gebruik **eenvoudige taal**. Ga na of de persoon jou goed begrepen heeft. Laat hem in eigen woorden de opdracht herhalen.
- Geef telkens **één opdracht per keer** (enkelvoudige opdrachten). NIET: voeder eerst de schapen en daarna de kippen. MAAR WEL: "Geef nu korrels aan de schapen." Pas als dit klaar is, de volgende opdracht geven: "Geef nu korreltjes aan de kippen."
- Houd het zo **concreet** mogelijk en doe het voor. "Korreltjes geven" is concreter dan "voederen".
- Veel **herhalen** is belangrijk om iets nieuws te leren of na een periode van afwezigheid (bv. een vakantieperiode).
- Geef bij voorkeur **eenvoudige repetitieve taken** die je opspaat tot wanneer de zorggast komt (bv. wassen van de bakken).
- Ga op zoek naar de **sterktes van de persoon**: door deze aan te spreken kunnen veel beperkingen opgevangen worden. Probeer altijd positief te blijven en onthaal ook kleine stapjes op een positief reactie. Complimentjes kunnen wonderen doen.
- Met **humor** kan je de sfeer positief houden. Moeilijke momenten kunnen vaak op die manier opgelost worden.
- **Neem de persoon ernstig** en behandel hem niet of spreek hem niet aan alsof hij een klein kind is. Behandel hem zoals je zelf wilt behandeld worden.
- Help met beslissingen nemen indien nodig, maar **laat het de persoon zoveel mogelijk zelf doen en zelf kiezen**. Je kan ondersteunen door te laten kiezen uit 2 dingen i.p.v. uit 5 dingen: bv. Wat wil je drinken? Cola of koffie?
- Volg het tempo van de persoon. Hij heeft soms **meer tijd nodig**.
- Gebruik **visuele ondersteuning**: foto's, kleuren, pictogrammen, gebaren tijdens het spreken.
- Wat iemand kan, is niet altijd hetzelfde als wat iemand **aankan**. Bv. de zorggast kan met moeilijke woorden iets navertellen dat hij op televisie zag, maar eigenlijk begrijpt hij er niets van.
- Zorg voor een **vaste vertrouwenspersoon** op de zorgboerderij.
- Voorzie **eenvoudige werkjes** die regelmatig **herhaald** kunnen worden. Spaar die werkjes op totdat de hulpboer komt.
- Voorzie ruimte om **tijd** te hebben voor 'beleving' en 'genieten'.

"Complimentjes kunnen wonderen doen."

"Ingewikkelde opdrachten doe ik zelf, maar ik vraag aan hem om mij te assisteren (bv. de emmer te helpen dragen), en bij het allerlaatste stukje van de opdracht mag hij het dan helemaal alleen afwerken. Trots dat hij dan is!"

"Ik voorzie eenvoudige werkjes die we samen uitvoeren. Ik heb leren aanvaarden dat het traag gaat, maar hij beleeft er wel voldoening aan."

"Onze hulpboer krijgt steeds de opdrachten van mijzelf: als verschillende mensen hem taken geven, raakt hij helemaal in de war."

"Als we iets nieuws gaan doen, laat ik hen eerst eens wennen aan het werkmateriaal door eraan te voelen, te kijken, vast te pakken, en uit te proberen, elk op hun eigen tempo."

3. Nood aan begrenzing

Op de zorgboerderij gelden er steeds afspraken en regels: bv. het uur van aankomen, het uur van vertrekken. Sommige afspraken zijn belangrijk omwille van de veiligheid: bv. waar en wanneer je mag roken.

Bepaalde taken mag een hulpboer niet uitvoeren omwille van de geldende wetgeving: bv. meehelpen bij zuivelverwerking kan niet volgens de geldende HACCP-normen. En er zijn taken die een hulpboer – omwille van z'n beperking – niet kan uitvoeren: bv. geld teruggeven.

Er moeten dus vooraf afspraken gemaakt worden. Voor sommige zorggasten is het moeilijk om zich aan de

opgelegde regels te houden: bv. een zorggast die op een onbewaakt moment toch zal proberen om met de heftruck te rijden. In zo'n situaties moet de zorgboer extra aandacht besteden aan afspraken maken, deze consequent toepassen, bijsturen en zelfs sanctioneren als de regels niet worden opgevolgd. Sommige zorggasten tasten doelbewust de grenzen af: bv. uitdagende uitspraken doen, een grote mond opzetten, de regels naar hun hand proberen te zetten.

Grenzen stellen betekent duidelijkheid, veiligheid en zekerheid bieden. Grenzen stellen helpt om een relatie van wederzijds respect en vertrouwen op te bouwen.

PRAKTISCHE TIPS

- **Vooraf duidelijke afspraken maken** samen met de hulpboer en de begeleiding. Steunpunt Groene Zorg stelt hiervoor een afsprakenplan ter beschikking.
- **Consequent** de afspraken toepassen en desnoods bijsturen: bv. steeds hetzelfde einduur toepassen, ook al is het best gezellig en is er nog werk te doen.
- Help met het **onderscheid tussen werk en privé** door duidelijk te zeggen waar men wel of niet mag binnengaan: bv. enkel in de keuken gaan om samen iets te eten of te drinken.
- Van de hulpboer wordt verwacht dat hij **respect heeft voor de bezittingen** op de zorgboerderij: bv. geef geen spulletjes mee met de hulpboer, omdat het dan onduidelijk wordt wat wel of niet mag worden gebruikt of meegenomen. Laat geen waardevolle spullen onbewaakt rondslingeren. Meld een diefstal onmiddellijk aan de begeleiding.
- Voor hulpboeren die grenzeloos zijn in hun **lichamelijk contact** is het belangrijk om voldoende afstand te houden. Voel je je ongemakkelijk bij het gedrag van de zorggast, spreek dan hierover met de begeleider: bv. als een hulpboer wil knuffelen, kan je zeggen dat een knuffel is voor bij het afscheid. Je kan ook een schouderklopje geven i.p.v. een knuffel.
- **Reageer kalm en duidelijk** op het moment dat de zorggast de grenzen overschrijdt.
- Durf **onmiddellijk te reageren** van zodra je merkt dat er grenzen overschreden worden, m.a.w. laat het niet te ver komen. Bij twijfel, aarzel niet om de begeleiding te contacteren.
- Zeg liever **wat de persoon wel moet doen**, dan wat hij niet mag doen: bv. "De GSM blijft hier in de keuken in jouw rugzak. Tijdens de pauzes kan je dan de berichtjes controleren".

"We hebben hem onmiddellijk gezegd dat het niet de bedoeling was om nog wat te blijven hangen na het werk. Hij was zelf opgelucht dat we het direct gezegd hebben: hij had die duidelijkheid nodig."

"Als ik merk dat hij naar alcohol ruikt wanneer hij toekomt, dan stuur ik hem naar huis en bel ik naar de begeleidende dienst. Precies zoals het was afgesproken bij de opstart."

"Met dwang bereik je niets. Je zegt niet 'We moeten de boxen uitmesten' maar wel 'Het is nodig dat elk kalfje een proper hok heeft.'"

"Rijden met een tractor of een ander voertuig mag niet, maar meerijden mag wel. Goede afspraken maken immers goede vrienden!"

"Ik spreek af dat de hulpboeren nooit geld ontvangen van klanten, maar ze helpen wel om de aardappelen naar de auto te dragen."

4. Ondersteuning op het vlak van communicatie

Het contact met de zorggasten, is voor veel zorgboeren dé motivatie om zorgboer te worden. Toch zijn er gasten waarmee dit contact niet zo vanzelfsprekend is: bv. omdat de hulpboer amper praat, omdat de hulpboer doof is, omdat de hulpboer zoveel verhalen vertelt dat je

op den duur niet meer weet wat je ervan moet denken. Er zijn ook zorggasten die met al hun verhalen zoveel aandacht vragen, dat het de draagkracht van het zorgboergezin te boven gaat.

PRAKTISCHE TIPS voor omgang met zorggasten die moeilijk contact maken of moeilijk spreken

- Stel de zorggast op z'n gemak. **Hij mag er zijn zoals hij is.** Hij hoeft niet te spreken. Nadoen wat de zorgboer heeft voorgedaan, is ook een manier van antwoorden. Daarmee laat hij zien dat hij begrijpt wat de bedoeling is.
- Ook al zegt de zorggast amper iets, laat niet na om zelf te praten en reageer als hij goed bezig is. Geef zeker **waardering** als hij goed bezig is.
- Stel korte en duidelijke vragen, waarop hij **met ja of neen kan antwoorden.**
- Let op **non-verbale communicatie**: ook kleine signalen in het gezicht of met de handen, zijn betekenisvol.
- **Vraag** aan de begeleiding of ze aan jou **tips** kunnen geven: bv. visuele ondersteuning, specifieke lichamelijke signalen, wel of geen oogcontact maken, wel of niet aanraken, specifieke woorden gebruiken.
- Blijf een **positieve houding** aannemen, ook al voel je jezelf onzeker of gefrustreerd dat je de persoon soms niet begrijpt. Als de zorggast zich aanvaard en gewaardeerd kan voelen, lukt het hem wellicht beter om zich uit te drukken op z'n eigen manier.

"Bij mij komt een dove hulpboer: ik geef de opdrachten via SMS-berichtjes. Dat werkt prima."

"Mijn hulpboer zegt bijna niets: ik probeer van zijn gezicht af te lezen of hij het leuk vindt of niet. Van de begeleidster weet ik dat hij graag naar de zorgboerderij komt."

PRAKTISCHE TIPS voor omgang met zorggasten die de hele tijd willen babbelen

- Blijf de **aandacht richten naar de activiteit en de taken** die je van hem verwacht. Het is niet de bedoeling dat je als zorgboer alles zelf moet doen, terwijl de zorggast meeloopt en ondertussen voortdurend aandacht vraagt voor z'n verhalen.
- Geef met **korte en duidelijke instructies** aan wat je van hem verwacht.
- Bied een duidelijke **structuur met tijdsaanduiding**: bv. een takenlijst met daarop het uur waarbinnen een opdracht moet afgewerkt zijn.
- Tijdens de werkzaamheden ga je best **zelf niet teveel uitweiden**, want dat zal de hulpboer stimuleren om ook verhalen te vertellen.
- Maak duidelijke **afspraken**: bv. "Als deze klus om 10u klaar is, dan gaan we samen pauzeren en dan kunnen we verder babbelen."
- **Stimuleer tot zelfstandigheid**: laat hem zelf verder werken aan zijn taak, terwijl jij iets verderop jouw werk doet. Geef een 'dikke duim' als hij zelfstandig bezig is.

Als hij teveel verhalen begint te vertellen, weet hij op den duur het verschil niet meer tussen fantasie en werkelijkheid. Ik leid hem af, en zet hem aan het werk. Het werk op de boerderij, dat is de realiteit, en daarvoor komt hij naar hier.

"Ik laat horen, zien en voelen, als hij goed met z'n werk bezig is: 'dikke duim'. Dan zie ik trots in zijn ogen."

5. Nood aan aangepaste infrastructuur en hulpmiddelen

Voor sommige zorggasten is het nodig dat de zorgboerderij zorgt voor een aangepaste infrastructuur: bv. een toegankelijk toilet, een hellend vlak, extra brede doorgangen, wegwerken van drempels.

Sommige aanpassingen zijn te realiseren met beperkte middelen en wat gezonde creativiteit.

Bv. een kruiwagen met 2 steunwielen, een hellend vlak om een drempel te overbruggen (handig voor rolstoelen én voor kruiwagens), een verhoogd platform om een paard te bestijgen,...

onderlinge afstemming moeten komen bij de infrastructuurplanning op een zorgboerderij.

Aan de hand van een vragenlijst kan de zorgboerderij de geplande activiteiten alsook de vooropgestelde doelgroep analyseren. Ook de eigen mogelijkheden (begeleiding) worden in kaart gebracht. Van daaruit plant de ondernemer de noodzakelijke fysieke aanpassingen.

Rotonde paste deze werkwijze toe bij de ontwikkeling van zorgboerderij De Meander. Ook andere zorgboerderijen voerden aanpassingswerken uit.

"Bij mij komt iemand die niets kan onthouden: ik heb een gele lijn geschilderd op ons erf, van onze keukendeur naar de ruimte waar hij meehelpt met inpakken. Zo kan hij zelfstandig de weg vinden."

Voor de inrichting van de zorgboerderij kan gewerkt worden vanuit de AGB-methode. AGB staat voor Accommodatie - Gebruiker - Begeleiding. De methode gaat ervan uit dat deze drie elementen op gelijkwaardige wijze aandacht moeten krijgen en tot een perfecte

Deze bedrijven stellen zich open voor bezoekers die, vanuit de interesse om zelf een zorgboerderij uit te bouwen, willen kennismaken met de aangepaste infrastructuur.

Zorgboerderij 'De Meander', Holleweg 43 - Kapellen, www.rotonde.eu

Zorgboerderij 'Binnenste Buiten', Havendijk 5 - Terhole (Hulst) Nederland, info@binnestebuiten.eu, www.binnestebuiten.eu

Zorgboerderij 'De Valleihoef', Rooigemstraat 15 - Zingem, valleioef@edpnet.be, www.valleioef.be

Hoeve Hangerijn, Gemeneweideweg-Zuid 113 - Assebroek, www.brugge.be/hoevehangerijn

ADDENDUM 2 AANGEPASTE TAKEN OP DE ZORGBOERDERIJ

Bij de kennismaking zal de zorgboer uitleggen welke taken de zorggast op de boerderij zal kunnen uitvoeren. Op een boerderij is meestal heel wat eenvoudig manueel werk. Toch zal niet elke zorggast zomaar kunnen ingeschakeld worden in de normale bedrijfswerkzaamheden. Het kan aangewezen zijn om een takenpakket op maat te maken: volgens de interesses, sterktes en beperkingen van de persoon. Hieronder een overzicht van cou- rante taken, volgens moeilijkheidsgraad. Repetitieve

eenvoudige taken zijn gemakkelijk aan te leren, Heel wat zorggasten kunnen hierin een zekere mate van zelf- standigheid ontwikkelen. Bij de meer complexe taken moet de zorgboer zelf de leiding nemen. De zorggast kan dan assisteren bij bepaalde onderdelen (bv. mate- riaal aanreiken, deuren/hek openen en sluiten, helpen vasthouden enz). Toezicht op de uitvoering is belangrijk, zeker tijdens de aanleerperiode, maar ook nog nadien.

Taken op de zorgboerderij : aangepast aan de doelgroep		
	Repetitieve eenvoudige taken die rela- tief makkelijk aan te leren zijn	Complexere taken waarbij de zorggast moet nadenken/tellen/plannen: assistentie bij deeltaken is mogelijk onder toezicht
Taken met dieren	- Voerresten in de stal opkuisen - Voedergang opvegen - Boxen uitmesten - De stal instrooien - Jonge dieren drinken geven met de fles - Eet- en drinkbakken proper maken - Melkstal uitkuisen - Roosters kuisen - Bieten kuisen - Met de bietenmolen voederbieten malen - Biggen optillen en aangeven - Eitjes verzamelen	- Korreltjes geven - Melk voor de jonge dieren klaarmaken - Het voeder mengen met de mengmachine - Dieren verplaatsen - Meehelpen bij verzorging van dieren: bv. paarden borstelen, biggen een oormerk geven, melken, scheren...
Taken met planten	- Maaisel en snoeihout afvoeren - Potten stapelen soort bij soort - Planten inpotten - Planten van pot in volle grond verplan- ten - Stekken in de grond steken - Gevallen fruit oprapen	- Gazon maaien - Snoeien - Planten uitplanten, zaaien - Planten water geven - Wieden - Stekken snijden/klaarmaken - Planten aanbinden - Fruit oogsten/plukken
Taken met groenten	- Bakken voor groenten proper maken - Groenten die van het veld komen, proper maken - Prei op de lopende band leggen	- Groenten sorteren - Witloof, prei kuisen - Levering voor de veiling klaarmaken - Groenten afwegen
Taken in de hoevewin- kel	- Zakjes met aardappelen helpen dragen naar de auto van de klant - Dozen/bakken/kisten stapelen - Eieren/potjes/dozen stempelen - Materiaal van de winkel/hoeveverwer- king afwassen - Etiketten plakken	- Zakjes met aardappelen vullen - Klanten bedienen - Geld ontvangen en teruggeven. - Hulpboeren laten meehelpen bij de verwer- king/bereiding van voedingsmiddelen voor verkoop (bv. zuivel) mag niet omwille van HACCP-normen!
Klusjes	- Hout klieven en met de kruiwagen ver- plaatsen - Hout halen voor de kachel - Maïskuil vrijmaken, banden stapelen - Melkmachine poetsen - Karren proper maken - Afval vervoeren - Erf onderhouden : bomen wit kalken, stoelen en tafels op het hoefeterras afkuisen, vegen, mest opscheppen en wegvoeren - Vrachtwagen helpen uitladen	- Meehelpen bij herstellingswerken (op het erf, in stallen, op de weide) - Ontsmetten, sproeien weg - Afval sorteren - Voorraad aanvullen - Meerijden met de tractor - Landbouwvoertuigen en aangedreven machines laten bedienen door een zorggast mag niet!

TYPOLOGIE ZORGBOERDERIJEN IN VLAANDEREN EN NEDERLAND															
Types Vlaanderen	Criteria	Aantal deel-nemers	aantal dagdelen	Aanpas-singen landbouw-tak	Integratie commerciële productie en zorg	Belang van efficiënte landbouw-productie	Extra kantine, sanitair...	Nieuwe activiteiten	Erkenning voor zorg	Profit of socialprofit	Begelei-ding op de boerderij	Wie is initiatief-nemer?	Vermaat-schap-pelijking van de zorg *	Statuut zorggast	Kwaliteits-garantie
Zorgboerderijen op initiatief van een onderneming		1 tot 3	1 tot 10	0	++	++	0 0	0 0	neen	profit	boer of gezinslid	boer	++	onbetaalde zorggast	externe voorziening
Zorgboerderijen op initiatief van particulier of kleine vereniging		1 tot 3	1 tot 10	0	0	0	0	0	neen	socialprofit	boer of vrijwilliger	particulier, vereniging	+ / ++	onbetaalde zorggast of vrijwilliger	externe voorziening
Sociale werkplaatsen met landbouwactiviteiten en aanbod arbeidszorg		meerdere	10	++	++	++	++	++	ja	socialprofit	externe begeleiders (profession-nelen)	voorziening	0 / +	(arbeids-zorg-) premie of vergoeding	eigen voor-ziening
Instellingsboerderijen		meerdere: enkel uit eigen instel-ling	10	++	++	+	++	++	ja	socialprofit	externe begeleiders (profes-sioneel + vrijwillig)	voorziening	0 / 00	cliënt	eigen voor-ziening
Dagcentra met landbouwactiviteiten		meerdere: uit verschil-lende voor-zieningen	10	++	++	+	++	++	ja	socialprofit	externe begeleiders (profes-sioneel + vrijwillig)	overheid, particulier of vereniging onafhank. v. voorziening	0 / +	cliënt	Eigen of externe voorziening
Types Nederland	Criteria	Aantal deel-nemers	aantal dagdelen	Aanpas-singen landbouw-tak	Integratie commerciële productie en zorg	Belang van efficiënte landbouw-productie	Extra kantine, sanitair...	Nieuwe activiteiten	Erkenning voor zorg	Profit of socialprofit	Begeleiding	Wie is initiatief-nemer?	Vermaat-schap-pelijking van de zorg *	Statuut zorggast	Kwaliteits-garantie
Helpende hand		1 tot 3	1 tot 4	0	++	++	0	0 / +		profit	boer	boer en gezin	++	cliënt	
Zorg neventak		1 tot 3	4 tot 8	0	+	++	0	+		profit	ander gezinslid (boerin, zoon/ dochter)	boer en gezin	+	cliënt	
Zorg nevenbedrijf		4 tot 6	4 tot 8	0	+	++	+	++		profit	ander gezinslid (boerin, zoon/ dochter)	boer en gezin	0	cliënt	
Geïntegreerd landbouw zorg bedrijf		7 tot 40	10	+ / ++	++	++	++	++	ja	profit	boer(in) + externen (profes-sioneel + vrijwillig)	boer en gezin	0	cliënt	ja
Zorg focus bedrijf		7 tot 40	10	++	+	+	++	++	ja	profit	boer(in) + externen (profes-sioneel + vrijwillig)	boer en gezin	0 0	cliënt	ja
++ : sterk aanwezig + : minder aanwezig 0 : weinig tot niet aanwezig 00: zeer sterk niet aanwezig															
* : werkdefinitie: mate van afstand tot het 'normale' leven															

ZORGBOERDERIJOVEREENKOMST en AFSPRAKENPLAN

ZORGBOERDERIJ	VOORZIENING	HULPBOER(IN)
Landbouwnummer	Vestigingsnummer	Naam
Ondernemingsnummer	Naam	Geboortedatum
Naam	Adres	Geslacht
Adres	tel., e-mail	Tel.
tel., GSM, e-mail	Sector	GSM
Wie staat in voor de activering van de hulpboer op de zorgboerderij?	Erkend (ja/nee)	Tel. naaste familie of contactpersoon
Deze persoon is best bereikbaar op tel./GSM	Vertegenwoordiger (tel, GSM, e-mail)	School of andere betrokken instelling
	Begeleider (indien andere dan vertegenwoordiger - tel, GSM, e-mail)	Naam
	Tel./GSM waarop begeleiding steeds bereikbaar is tijdens verblijf op de zorgboerderij	Adres
		tel., e-mail
		Contactpersoon (tel, GSM, e-mail)

DOEL en OPVOLGING

- ☐ Voornaamste doelstellingen van de activering op de zorgboerderij
- ☐ Afspraken over taakinvulling van de hulpboer(in) op de zorgboerderij
- ☐ Aandachtspunten met betrekking tot gedrag van en omgang met de hulpboer(in)
- ☐ De zorgboerderij kan bij problemen ten allen tijde telefonisch of per e-mail contact opnemen met de begeleidende voorziening:
contactpersoon 1 (naam en tel., e-mail) :
contactpersoon 2 (naam en tel., e-mail) :
Weglopen, onder invloed zijn van alcohol of andere middelen, bedreigingen, agressief gedrag, ... van de hulpboer(in) wordt onmiddellijk door de zorgboerderij gesignaleerd aan de contactpersoon van de voorziening.
- ☐ Opvolging en evaluatie
- ☐ De ondertekenaars nemen de nodige tijd voor opvolgingscontacten.
- ☐ De evaluatiegesprekken gebeuren tussen de begeleider van de voorziening, de begeleider op de zorgboerderij en de hulpboer(in) en zijn eventuele vertegenwoordiger.
Het eerste evaluatiegesprek is gepland op/...../..... om uur
Afspraken voor de daaropvolgende opvolgingsgesprekken
Bij afsluiting van de overeenkomst plant (naam van de begeleidende voorziening) een evaluatiegesprek.
- ☐ Aanvullende opmerkingen

PLANNING

- ☐ Begindatum Einddatum
- ☐ Aantal dagen per week
- ☐ Weekschema (met dagen, uren aankomst en vertrek)

	Ma	Di	Woe	Do	Vrij	Za
VM						
NM						
AV						

- ☐ Afspraak omtrent pauzemomenten :
- ☐ Afspraak omtrent maaltijden :
- ☐ Indien de hulpboer(in) verhinderd is om op een afgesproken datum aanwezig te zijn op de zorgboerderij, verwittigt hij/zij:
naam :
Volgende personen worden eveneens op de hoogte gebracht :
naam : door :
naam : door :

VERGOEDING VAN ONKOSTEN DIE DE ZORGBOERDERIJ MAAKT

- ☐ Voor overnachting en/of maaltijden op de zorgboerderij bedraagt de forfaitaire dagvergoeding
- ☐ Andere onkosten (aard en bedrag)
- ☐ Wie staat in voor de betaling van de onkostenvergoeding aan de zorgboerderij?
- ☐ Afspraak omtrent wanneer en hoe de betaling zal gebeuren

VERPLAATSING VAN DE HULPBOER NAAR DE ZORGBOERDERIJ

- ☐ Op welke manier zal de hulpboer zich verplaatsen naar de zorgboerderij?
- ☐ De hulpboer(in) gaat na de werkuren op eigen initiatief terug naar huis.

VEILIGHEID

- ☐ De hulpboer(in) mag geen voertuigen besturen.
- ☐ De hulpboer(in) mag geen toestellen/apparaten bedienen die met een motor worden aangedreven (elektriciteit, benzine, diesel, e.d.m.).
- ☐ Uitsluitend onder toezicht is bediening van volgende kleinere gemotoriseerde machines wel toegestaan:
- ☐ Welke werkkledij is nodig en wie zorgt daarvoor?
- ☐ Moet de zorgboer(in) toezien op het gebruik van medicatie?
- ☐ Andere afspraken met betrekking tot medicatiegebruik door de hulpboer(in)

Om de veiligheid op de zorgboerderij te onderzoeken stelt Steunpunt Groene Zorg een checklist ter beschikking.

VERZEKERING

- ☐ De burgerlijke aansprakelijkheid van de hulpboer(in) voor schade veroorzaakt bij de activering op de zorgboerderij, is gedekt door:
- een verzekeringspolis die werd afgesloten door de voorziening/door de school
- de verzekeringspolis die wordt aangeboden door Steunpunt Groene Zorg en waarbij de hulpboer(in) zich heeft aangesloten
Naam verzekeringsmaatschappij: Polisnummer:
- ☐ Eventuele lichamelijke schade bij de hulpboer(in) als gevolg van een lichamelijk ongeval dat zich heeft voorgedaan tijdens de activering op de zorgboerderij, is gedekt door:
- een verzekeringspolis die werd afgesloten door de voorziening/ door de school
- de verzekeringspolis die wordt aangeboden door Steunpunt Groene Zorg en waarbij de hulpboer(in) zich heeft aangesloten
Naam verzekeringsmaatschappij: Polisnummer:

Meer informatie: zie brochure 'Schade, aansprakelijkheid en verzekering op de zorgboerderij', uitgegeven door Steunpunt Groene Zorg.

PRIVACY

- De hulpboer(in) geeft het adres en de contactgegevens van de zorgboerderij niet door aan derden.
- De hulpboer(in) heeft *mits toestemming van de zorgboer of zijn vertegenwoordiger* toegang tot de hierna beschreven gebouwen en/of ruimten :
- De hulpboer(in) leeft de geldende regels omtrent veiligheid en hygiëne na. In het bijzonder:
- Verspreiding van beeldmateriaal en informatie over zorgboer(derij) via (sociale) media is niet toegestaan.

Meer informatie: zie brochure ‘Omgaan met vertrouwelijke informatie op de zorgboerderij’, uitgegeven door Steunpunt Groene Zorg.

HUISREGELS

- Roken :
 - Mag de hulpboer(in) roken ?
 - Zo ja, waar mag de hulpboer(in) roken ?
wanneer mag de hulpboer(in) roken ?
- Afspraken over het gebruik van toestellen voor telecommunicatie/multimedia (GSM, smarthphone, tablet, ...)
- Afspraken in verband met 24u/24u verblijf op de zorgboerderij (eventueel bijlage met huisreglement toevoegen)

Belangrijk!

Dit document geldt niet als zorgboerderijovereenkomst in het kader van een subsidieaanvraag voor land- en tuinbouwers. Indien de zorgboerderij een land- of tuinbouwbedrijf is en aanspraak wenst te maken op de zorgboerderijsubsidie, kan de uitvoering van de zorgboerderijovereenkomst pas starten nadat de overeenkomst via het e-loket van het Agentschap Landbouw en Visserij werd opgemaakt. Die overeenkomst moet via het e-loket worden ingediend door de land-/tuinbouwer én door de vertegenwoordiger van de voorziening. (<https://www.landbouvwlaanderen.be/>)

De zorgboerderij en de voorziening verbinden zich tot naleving van de bepalingen in de bijlage ‘De verbintenissen van de zorgboerderij en de voorziening bij het afsluiten van de zorgboerderijovereenkomst.’

Opgemaakt te op

Voor akkoord,

De hulpboer(in)

Voor akkoord,

De vertegenwoordiger van de hulpboer(in)

Voor akkoord,

De zorgboer

Voor akkoord,

De voorziening

Lijst van afkortingen

AGB	Accommodatie – Gebruiker - Begeleider	VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
ALV	Agentschap voor Landbouw en Visserij	VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
BuSO	Buitengewoon Secundair Onderwijs	VZW	Vereniging zonder winstoogmerk
CLB	Centrum voor leerlingenbegeleiding	ZBO	Zorgboerderijovereenkomst
FOD	Federale Overheidsdienst		
GTB	Gespecialiseerde Trajectbepaling en -Begeleiding		
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn		
PAB	Persoonlijk Assistentiebudget		
PVG	Persoonsvolgend budget		
SGZ	Steunpunt Groene Zorg		

Bronnen en aanvullende literatuur

Braet M. (red.), Lokale inbedding van zorgboerderijen. Een inspiratiegids voor zorgboeren, zorgvoorzieningen en lokale besturen. Steunpunt Groene Zorg, uitgave in kader van STRO-project Interreg IVa Vlaanderen-Nederland, 2014, 36 p.

Hassink J. & Ketelaars D., De bodem onder de zorgboerderij. Naar een onderbouwing van de heilzame eigenschappen van een zorgboerderij. Plant Research International B.V., Wageningen, 2003, 19p.

Kwaliteitsgids Groene Zorg. Tips voor zorgboerderijen en hun samenwerkende voorzieningen. Steunpunt Groene Zorg, Wijgmaal, 2007, 163p.

Rombaut W., De zorgboerderij als instrument in de strijd tegen schooluitval. Zorgbreed, jaargang 8, nr. 32, 2010-2011, pp. 9-17

Rombaut W. (red.), Hulpboer zoekt zorgboerderij. De methodiek van aansluiting vinden bij een passende zorgboerderij. Steunpunt Groene Zorg, uitgave in kader van STRO-project Interreg IVa Vlaanderen-Nederland, 2014, 36p.

Sel K. & D’Oosterlinck F., De Pauzeknop. Time-out voor jongeren. Lannoo Campus, Tielt, 2013, 121p.

Termaat G., De Zorgboerderij. Over de chemie tussen Landbouw en Zorg. Uitgeverij Roodbont, 2010, 207p.

Van boerderij naar zorgboerderij. Met welke aanpassingen krijg je als boer te maken? Praktijkervaringen en tips. Wageningen UR, 2009, 20p.

Vlaamse Regering, Conceptnota Persoonsvolgende Financiering voor Personen met een handicap. Brussel, 7 mei 2013.

Weckhuysen H., Rombaut W. en Blanpain B., Schade, aansprakelijkheid en verzekering op de zorgboerderij. Steunpunt Groene Zorg, 2012, 32 p.

Wouters W., Omgaan met vertrouwelijke informatie op de zorgboerderij. Steunpunt Groene Zorg, 2012, 24p.

COLOFON

Deze uitgave kwam tot stand binnen het project 'Samen TeRug de bOer op', STRO, een project in het kader van Interreg Iva Vlaanderen-Nederland, met Vlaamse en Nederlandse projectpartners.

De brochure 'Aan de slag met een zorgboerderij' is een uitgave van :

Steunpunt Groene Zorg vzw

Diestsevest 40, 3000 Leuven
www.groenezorg.be

Redactie

Mieke Braet
Willem Rombaut

Werkten mee aan de redactie
Katlijn Vander Meeren, Els Roelof, Nele Nackaerts

De typologie van zorgboerderijen werd opgemaakt door
Dorien Bogaert, stagiaire bij Groene Zorg Oost-Vlaanderen

Gaven mee inspiratie bij de totstandkoming van deze brochure

Eric Avonts, Rotonde
Göran Van Dijck, zorgboerderij Meander
Eveline Buyck, Stad Brugge, Europese Cel
Saskia Dobbelaere, Stad Brugge, Hoeve Hangerijn
Kathelijne de Wit-Joosten, ZLTO
Maurice Van Valkenburg, Stichting Samenwerkende Zorgboeren Zuid
Jan-Kees van Gaalen, zorgboerderij Binnenste Buiten

Gaven ons passend juridisch advies
Acerta, SBB, Onafhankelijk Leven, VVSG

Fotografie

Databank Steunpunt Groene Zorg
Databank ZLTO
Databank Rotonde
Databank Stad Brugge, Hoeve Hangerijn

Vormgeving, realisatie, drukwerk

Vanden Broele Productions

Uitgave

September 2014

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

Informatie uit deze brochure mag worden overgenomen mits bronvermelding.

Coördinaten

Algemeen

Steunpunt Groene Zorg vzw
Remylaan 4b
3018 Wijgmaal-Leuven
steunpuntgroenezorg@groenezorg.be
www.groenezorg.be

Steunpunt Groene Zorg vzw, een initiatief van Boerenbond, Ons en Cera.